

Dragi čitatelji...

Suvremena poljoprivreda je usko vezana uz važna etička i politička pitanja današnjice poput klimatskih promjena, onečišćenja okoliša, korištenja genetski izmijenjenih organizama u proizvodnji hrane, uzgoja energetskih usjeva na uštrb smanjenja površina za uzgoj hrane te raspodjеле sredstava poreznih obveznika. U današnjem društvu sve je više onih koji nisu izravno vezani uz poljoprivredu, a koji su duboko svjesni njezine višežnacne uloge i važnosti koja se ne smanjuje. Uvjerjen sam da ova spoznaja može pomoći svima nama, kojima je pripala iznimna čast i odgovornost vođenja poljoprivredne politike, da tu zahtjevnu zadaću izvršavamo u skladu s onim što se od nas očekuje.

U središtu našeg interesa i u budućnosti bit će poljoprivrednik kojemu ćemo pomagati da što jače bude povezan s društvom. Kako proizvesti pravi proizvod u pravoj količini i u pravo vrijeme po razumnoj cijeni, dok istodobno javnost očekuje da poljoprivreda još više bude u službi okoliša, a poljoprivrednik u službi čuvara zemlje i ruralnog prostora? Mi u Ministarstvu poljoprivrede, ribarstva i ruralnog razvoja vjerujemo da znamo kako odgovoriti na ovaj veliki izazov sutrašnjice.

U odabiru mjera politike nastojimo postići pravu mjeru i usklađenost između mjera kojima jačamo konkurentnost domaće proizvodnje, štitimo dohodak poljoprivrednika, osiguravamo stabilnu i adekvatnu ponudu hrane na tržištu, jačamo institucionalnu potporu sektoru, te unapređujemo ruralni prostor u različitim aspektima. Pri tome, ubrzano provodimo pripreme za članstvo u Europskoj uniji postupno izgrađujući okvir politike istovjetan onome koji postoji u EU. Jako puno smo postigli u razmjerno kratkom vremenu, ali je još dosta posla kojeg treba napraviti. Mi vjerujemo da će ključ uspjeha, kao i do sada, biti partnerska suradnja u donošenju odluka kojima se naša poljoprivreda, kao i društvo u cjelini, priprema za veliku promjenu koju donosi članstvo u EU. Stupanj integriranosti Hrvatske s EU već sada je iznimno visok. To potvrđuje i podatak o približno 60% trgovinske razmjene koju ostvarujemo sa zemljama EU. Stoga sam uvjeren kako će hrvatskoj poljoprivredi članstvo omogućiti još brži nastavak izgradnje sektora u skladu s ciljevima koji su istovjetni s onima za koje se i sami zalažemo.

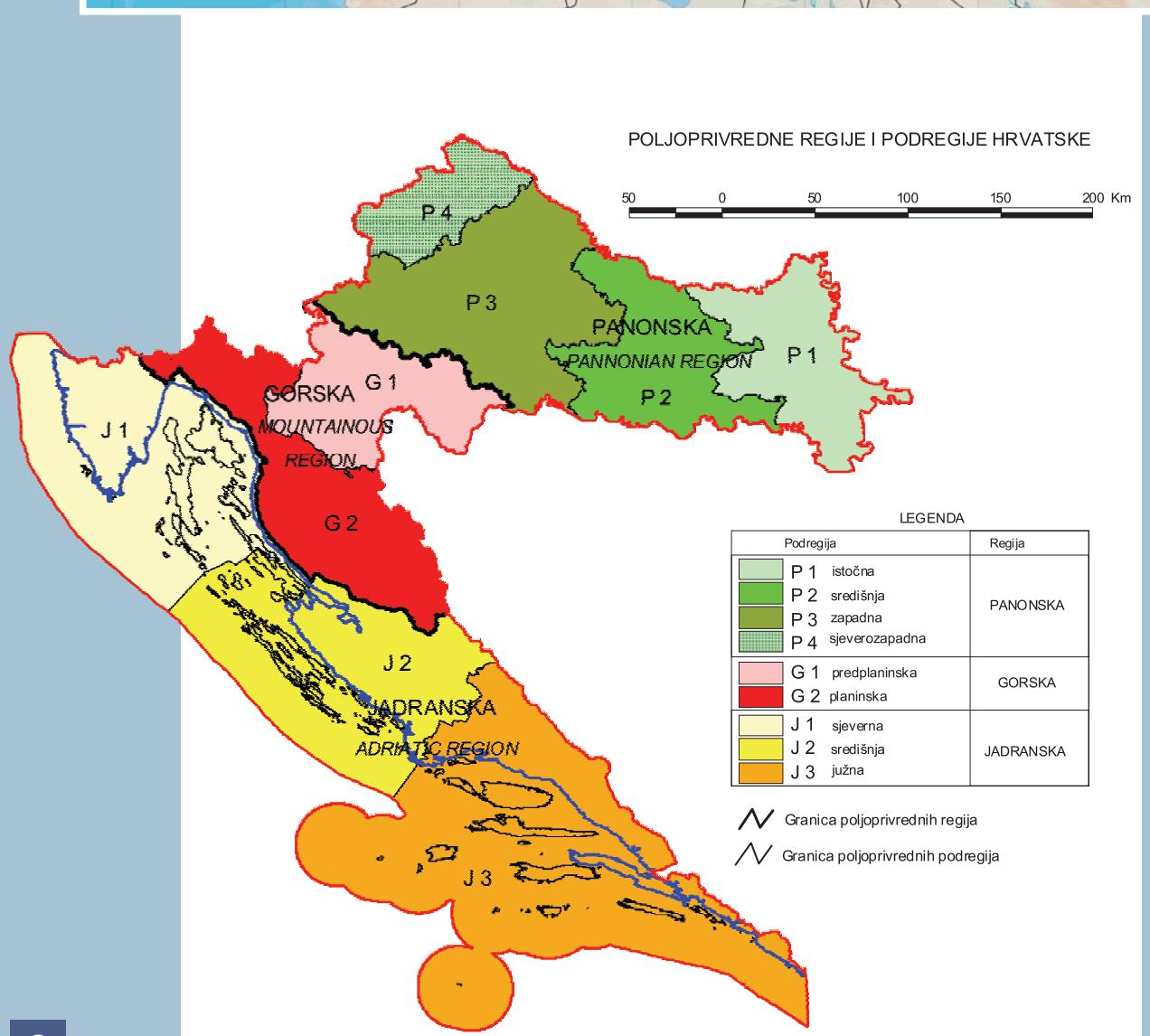
U našoj će poljoprivredi i ubuduće, baš kako je to danas u EU, biti mjesta i za mala i srednja kao i za velika gospodarstva. Naravno da proces okrupnjavanja u poljoprivredi neumitno ide svojim tijekom posvuda u svijetu, pa tako i u Hrvatskoj. No svjedoci smo da i relativno mala obiteljska gospodarstva, naoružana znanjem, opremljena modernom tehnologijom, nastavljajući tradiciju proizvodnje hrane područja u kojem žive, uz puno ljubavi prema ovom poslu, mogu biti itekako konkurentna i na najrazvijenijim tržištima, zadovoljavajući zahtjeve najzbiljivijih potrošača. Hrvatska takvih specijaliziranih malih proizvođača i ponuditelja usluga u ruralnom prostoru ima i imat će ih sve više. Zašto? Zato što su za mala i srednja gospodarstva najbolji jamac opstanka i održivog razvitka kreativnost, znanje i izvrsnost proizvoda i usluge.

Hrvatska u regionalnim okvirima ima i snažnu prehrambenu industriju duge tradicije koju odlikuju najviši standardi u pogledu kakvoće i zdravstvene ispravnosti hrane, te koja potrošačima u zemlji i svijetu također nudi obilje vrhunskih i prepoznatljivih poljoprivredno-prehrabnenih proizvoda. Najbolji je način za provjeru ovih tvrdnji posjetiti nas i na licu mjesta kušati neke od delicia koje će vam ponuditi hrvatska poljoprivreda, bez obzira koji dio naše zemlje odlučite posjetiti.

Dragi čitatelji, ispred Vas je knjižica koja u najkraćem opisuje karakteristike današnje hrvatske poljoprivrede i mјere koje naše Ministarstvo, na pragu skorašnjeg članstva Hrvatske u Europskoj uniji, poduzima da se poljoprivreda i proizvodnja hrane dodatno unaprijeđe kako bi zajedno s turizmom i nadalje predstavljali jedno od prepoznatljivih obilježja Hrvatske u svijetu.

Ministar poljoprivrede, ribarstva i ruralnog razvoja
Petar Čobanković

A handwritten signature in black ink, appearing to read "Petar Čobanković".

Sadržaj

1. Zemljopisni položaj	4
2. Poljoprivredna proizvodnja.	5
3. Ribarstvo i akvakultura	18
4. Sigurnost hrane i zaštita potrošača	22
5. Pridruživanje Europskoj uniji	23
6. Prilagodba sustava potpora.	24
7. Ruralni razvoj	26
8. Autohtoni hrvatski proizvodi.	32
9. Poljoprivredna trgovina	34
Dodaci	38

1.

Zemljopisni položaj

Republika Hrvatska smještena je na razmeđi putova koji povezuju središnju Europu i Sredozemlje i pruža se u obliku luka od Dunava na sjeveroistoku do Istre na Zapadu i uzduž jadranske obale do Konavala na jugoistoku. Hrvatsku odlikuju prirodne i klimatske raznolikosti zbog kojih je postala popularnim turističkim odredištem, ali su omogućile i raznovrsnu poljoprivrednu proizvodnju duge tradicije. U priobalnom dijelu Hrvatske i na otocima tradicionalno su važni ulov i prerada ribe. U kopnenom dijelu Hrvatske užgaja se riba u slatkovodnim ribnjacima, koji imaju veliku ekološku važnost kao posljednja staništa ugroženih ptičjih vrsta.

Prostor Hrvatske dijeli se na 3 velike prirodno-zemljopisne cjeline:

- **panonski i peripanonski** prostor koji obuhvaća nizinske i brežuljkaste dijelove istočne i sjeverozapadne Hrvatske. Najveći dio površine iskorištava se za ratarsku i stočarsku proizvodnju.
- **brdsko-planinski** prostor koji dijeli panonsku Hrvatsku od njezina primorskog dijela i ima ogromne mogućnosti ekološke proizvodnje i razvoja seoskog i zimskog turizma.
- **jadranski** prostor koji obuhvaća uzak rubni primorski pojас, odijeljen od zaleđa visokim planinama. Hrvatska jadranska obala ima više od 1000 otoka i jedna je od najrazvedenijih u Europi. Blaga klima omogućava proizvodnju mediteranskih kultura.

Hrvatska u brojevima

Ukupna površina: 87 661 km²

Površina kopna: 56 594 km²

Površina mora: 31 067 km²

Dužina morske obale: 5 835 km

Otocи, hridи i grebeni: 1 185

Stanovništvo: 4 437 460

Ruralno stanovništvo: 47,6%

Gustoća stanovnika: 78,5/ km²

Glavni grad: Zagreb

Službeni jezik: Hrvatski

Valuta: Kuna (100 lipa)

BDP po stanovniku: 10.682 eura (2008)

Šumsko zemljište: 44%

Nacionalni parkovi: 8 (107.900 ha)

Parkovi prirode: 10 (428.600 ha)

Sunčani sati u godini: 2 600

2.

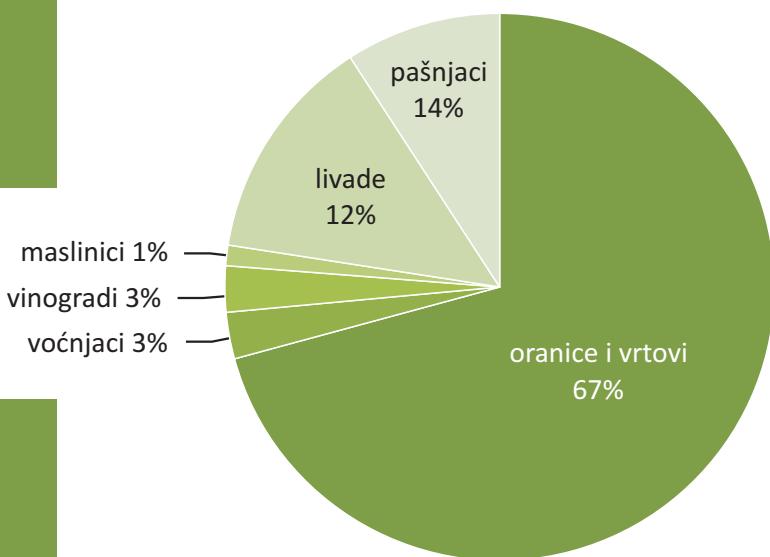
Poljoprivredna proizvodnja

Hrvatska ima povoljne agroklimatološke uvjete koji omogućuju raznovrsnu poljoprivrednu proizvodnju. Na razmjerno uskom zemljopisnom prostoru, zbog raznolikih klimatskih uvjeta, reljefa i tla, uspješno se uzgaja velik broj poljoprivrednih kultura, počevši od žita i industrijskog bilja do grožđa za vino i mediteranskog voća i povrća. U strukturi gospodarstava prevladavaju mala obiteljska gospodarstva koja proizvode uglavnom za vlastite potrebe. Njihov je udio u tržnoj proizvodnji vrlo mali.

Od ukupno 190 tisuća registriranih gospodarstava njih 63% raspolaže s manje od tri hektara. Zadnjih desetak godina je u porastu snaga srednje velikih gospodarstava (od 20 do 300 hektara) koji imaju u posjedu oko 32% poljoprivrednog zemljišta i čije je značenje u tržnoj prodaji u porastu. Međutim, najznačajniji dio tržne proizvodnje koncentriran je na velikim gospodarstvima koja i najbrže rastu zadnjih godina. Na nekima od njih, uz primjenu najmodernejših tehnologija i jako puno ulaganja i znanja, postižu se izvanredni proizvodni rezultati u svjetskim razmjerima.

Korištenje poljoprivrednog zemljišta u 2008. godini

Najveći dio od gotovo 1,3 milijuna hektara korištenog poljoprivrednog zemljišta nalazi se u Slavoniji, za koju se kaže da je hrvatska žitница i gdje je također najveći dio ukupnih oraničnih površina. Brdsko-planinski prostor središnje Hrvatske u strukturi poljoprivrednog zemljišta ima visoku zastupljenost livada i pašnjaka, dok vinogradi, maslinici i donekle voćnjaci u ukupnim površinama priobalja i otoka tradicionalno imaju puno veći udio, nego u ostalim poljoprivrednim regijama.

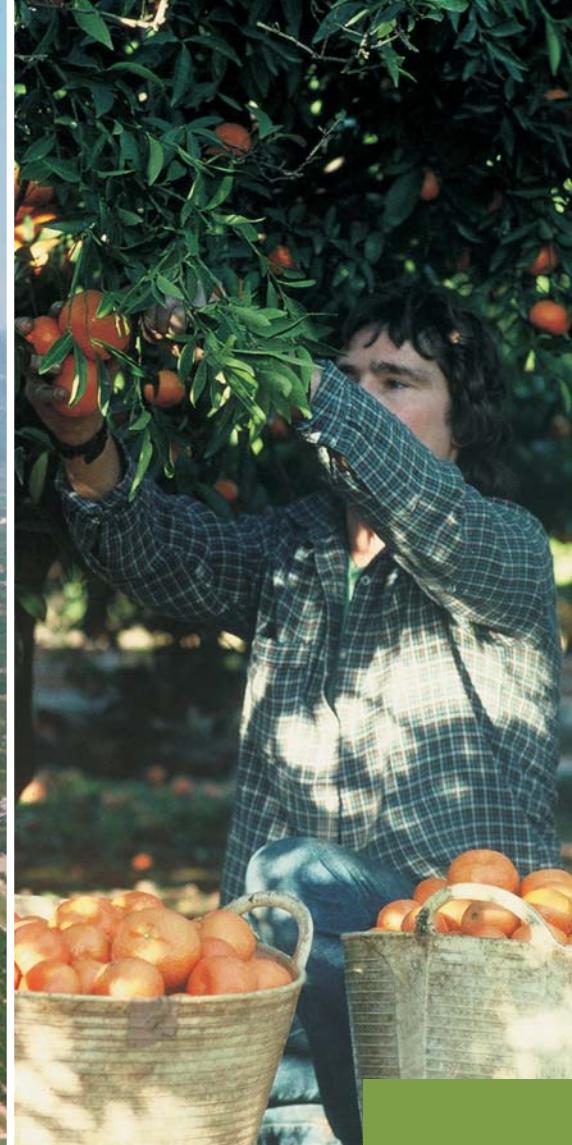
U odnosu na zemlje EU, u Hrvatskoj se koristi manje poljoprivrednog zemljišta po gospodarstvu, bilo da je riječ o usporedbi komercijalnih korisnika potpore ili svih gospodarstava. To ukazuje na još uvjek veliku usitnjenost gospodarstava u Hrvatskoj, pri čemu je prosjek komercijalnih gospodarstava oko **8,5 ha**, a prosjek svih gospodarstava samo **2,9 ha**. Međutim u odnosu na ukupno stanovništvo, Hrvatska je razmjerno bogata poljoprivrednim zemljištem u europskim okvirima, pri čemu je visok potencijal razmjerno slabo korištenih livada i pašnjaka.

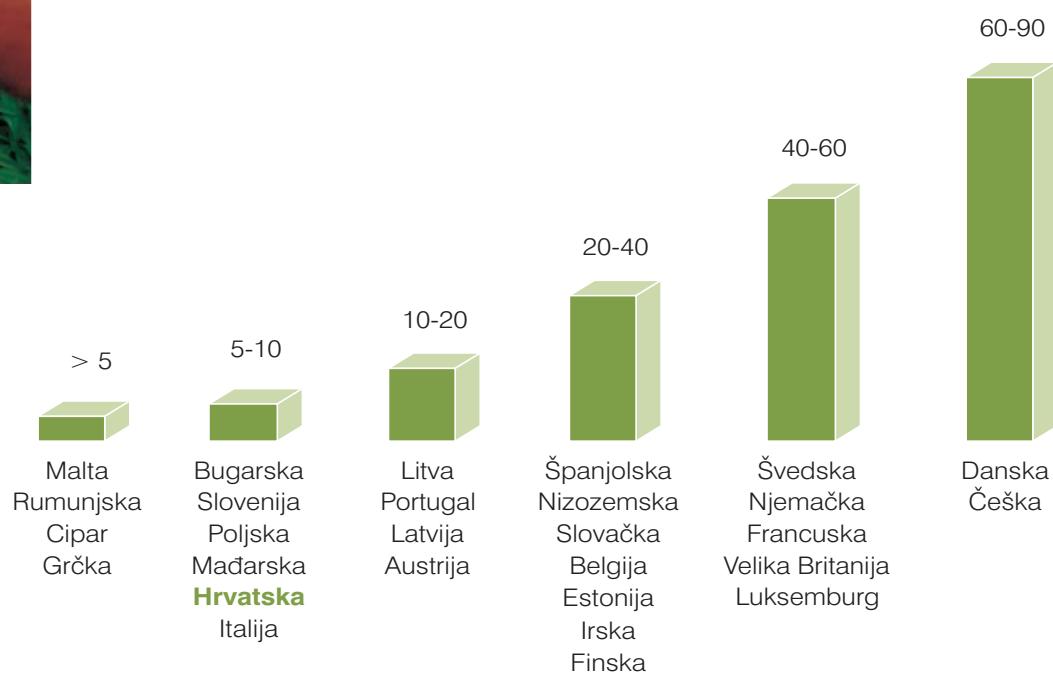
Struktura poljoprivrednih gospodarstava i zemljišta u posjedu 2009. godine

	razredi, ha				sva gospodarstva
	<3	>=3 i <20	>=20 i <100	>=100	
broj gospodarstava	120.230	63.707	6.060	675	190.672
zemljište, ha	103.680	424.719	238.654	240.906	1.007.959
Ø veličina, ha	0,9	6,7	39,4	356,9	5,3
gospodarstva, %	63,1	33,4	3,2	0,4	100,0
zemljište, %	10,3	42,1	23,7	23,9	100,0

Izvor: MPRRR, Upisnik poljoprivrednih gospodarstava, stanje: svibanj 2009

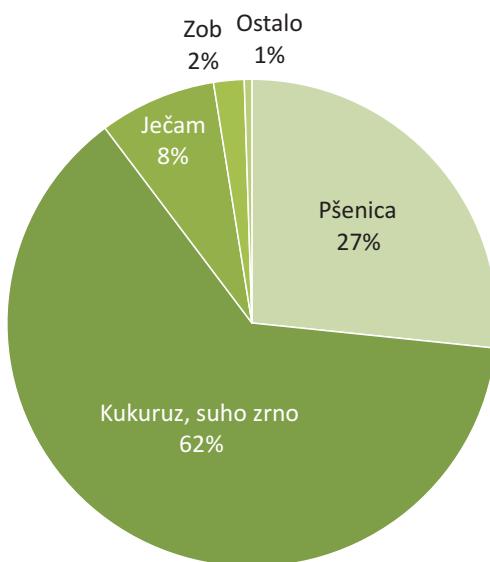
Korištenje poljoprivrednog zemljišta po gospodarstvu u EU-27 i RH (u ha)

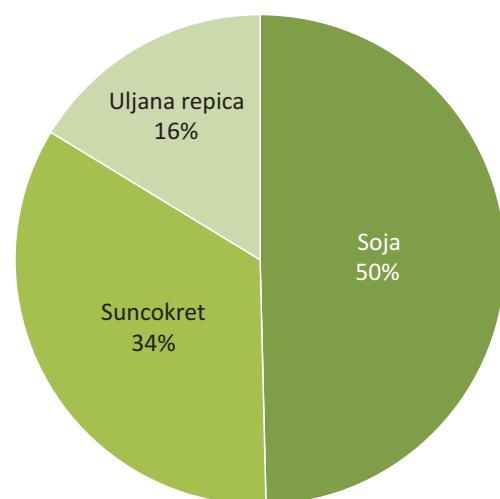
Biljna proizvodnja

U ukupnoj strukturi **ratarske** proizvodnje u Hrvatskoj, proizvodnja žitarica zauzima najznačajnije mjesto. Tijekom razdoblja 2006.-2008. godine pod žitaricama se bilo prosječno 559 tisuća hektara, a proizvodilo se prosječno 3,1 milijuna tona. Dominatno mjesto imaju **kukuruz** sa 62% i **pšenica** s 27%. Hrvatska je dugi niz godina više nego samodostatna u sektoru žitarica i to ponajviše zbog bitno veće proizvodnje pšenice od ukupne domaće potrošnje. Hrvatska je neto izvoznik žitarica. Prosječno se u razdoblju 2006.-2008. proizvodilo 250 tisuća tona zrna uljarica (soja, suncokret, uljana repica) na 95 tisuća hektara. Proizvodnja uljarica pokriva manje od 80 posto domaćih potreba za sirovim biljnim uljima i mastima.

Struktura proizvodnje žitarica
(prosjek za 2006. – 2008.)

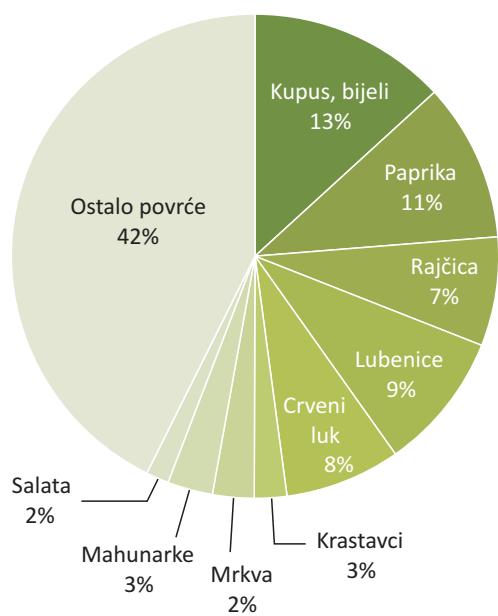

Struktura proizvodnje uljarica
(prosjek za 2006. – 2008.)

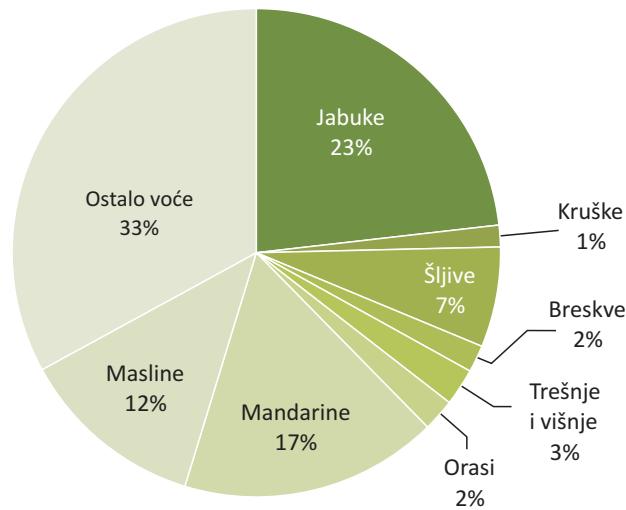
Proizvodnja povrća i voća

Struktura proizvodnje povrća
(prosjek za 2006. – 2008.)

Struktura proizvodnje voća
(prosjek za 2006. – 2008.)

Premda iznimno raznovrsna i zadnjih godina u kontinuiranom blagom porastu, proizvodnja **povrća** i **voća** pokriva manje od 2/3 ukupne potrošnje. Kod voća se, kao i u većini europskih zemalja, znatan dio ukupne potrošnje namiruje uvozom tropskog i suptropskog voća pa je i ukupna samodostatnost proizvodnje bitno niža nego kod povrća. **Jabuke** i **mandarine** su dvije najzastupljenije vrste voća u domaćoj proizvodnji s prosječnom zbirnom proizvodnjom od 103 tisuće tona u razdoblju 2006. – 2008., a unutar proizvodnje povrća to su **bijeli kupus** i **paprika** s prosječnom zbirnom proizvodnjom od 70 tisuća tona u istom razdoblju.

Proizvodnja vina

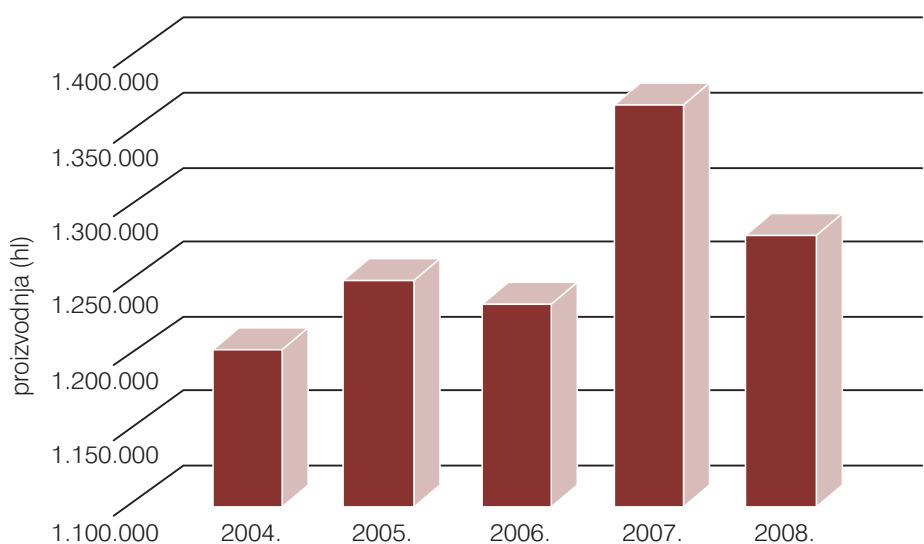

Proizvodnja **vina** u Hrvatskoj ima jako dugu tradiciju. Vinogradarstvo je desetljećima bilo uvjerljivo najvažniji izvor prihoda poljoprivrednika u pojedinim područjima, a i danas je statistički promatrano najviše gospodarstava s registriranim vinogradima (oko 150 tisuća).

Više od 95% njih ima površine do pola hektara, što ukazuje da je jako puno onih koji se vinarstvom bave iz čiste ljubavi ili hobija, pri čemu znatan dio potrošnje ostaje na gospodarstvu. Najzastupljenije sorte grožđa su: **graševina, malvazija istarska i plavac**.

“Hrvatska uzgaja 31 sortu vinskog grožđa, a najzastupljenije su graševina, malvazija istarska i plavac.”

Prema prirodnim uvjetima za uzgoj vinove loze razlikuju se dvije regije: Kontinentalna i Primorska Hrvatska s ukupno 13 podregija. Proizvodnja vina je godina bila približno ista ili veća od potrošnje domaćeg stanovništva, koja je u zadnja tri desetljeća gotovo prepolovljena.

Proizvodnja vina u razdoblju 2004. - 2008. godine

Međutim, porast udjela vina sa zemljopisnim podrijetlom u prodaji, odnosno porast kvalitete vina, kao i rastuće preferencije potrošača prema kvaliteti, stalan je trend zadnjih 15-ak godina. To je sa tržišta najprije potisnulo one koji nisu mogli slijediti taj trend. Istodobno, na zasadima duge obiteljske tradicije, uz primjenu vrhunske tehnologije i jako puno znanja i ljubavi, uz bok etabliranim velikim vinarijama, neke od kojih su s višestoljetnom tradicijom, stasala je nova generacija uspješnih vinara, obiteljskih gospodarstava koji dolaze iz svih hrvatskih područja. Iako razmerno skromnog obujma u proizvodnji, postali su nezaobilazni u ponudi svih boljih restorana i u maloprodaji, doprinoseći bogatstvu hrvatske vinske karte.

Zadnjih godina je značajno povećan udio trgovinske razmjene vina u odnosu na domaću proizvodnju (prosječan udio je povećan na 14% u razdoblju 2006-2008.), pri čemu je uvoz, količinski promatrano, višestruko veći od izvoza. Međutim, prosječne izvozne cijene hrvatskih vina bile su gotovo trostruko veće od cijena vina koja su se uvozila. Značajan segment u ukupnoj potrošnji ima turistička potrošnja vina.

Maslinarstvo

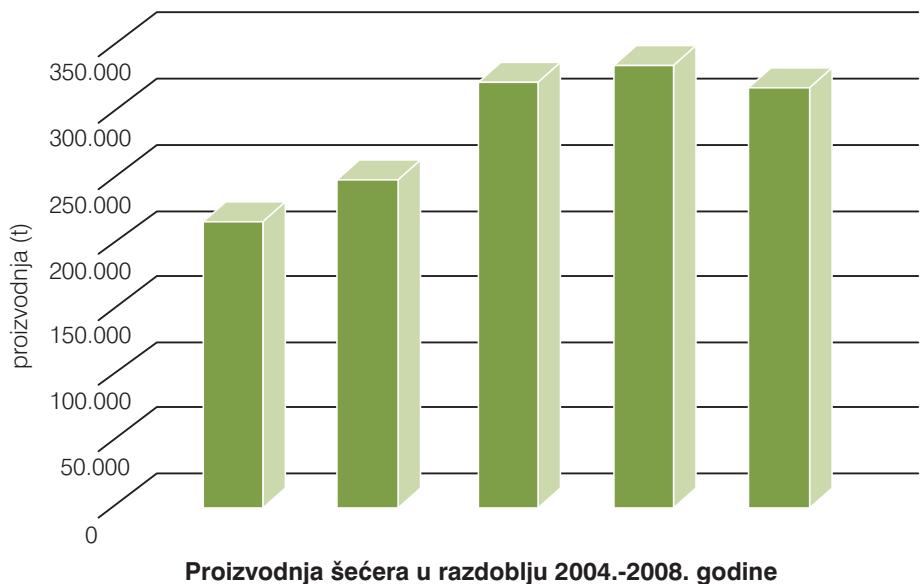
“Maslinovo ulje s hrvatskih prostora poznato je još iz rimskog doba.”

Maslinarstvo je jedna od najzastupljenijih grana poljoprivrede po broju gospodarstava (oko 40 tisuća) koje angažira. Slično vinogradarstvu, tako je velik broj sa moopskrbnih gospodarstava. Povijest proizvodnje stara je više od dva tisućljeća, a nadaleko poznata kvaliteta **maslinovog ulja** s hrvatskog prostora poznata je još iz rimskog doba. Još je jedna sličnost s vinogradarstvom, a to je da u razdoblju prije 2. svjetskog rata broj maslina bio višestruko veći nego danas.

Razdoblje propadanja maslinika i stagnacije proizvodnje trajalo je sve do prije 15-ak godina kada dolazi do oporavka, između ostalog i zahvaljujući sustavnim programima državne potpore. Od ukupne proizvodnje maslinovog ulja (prosječno oko 5,2 tisuće tona) još uvijek je najvažniji dio izravna potrošnja i prodaja na gospodarstvu. Pozitivnom trendu ekspanzije proizvodnje, posebice zadnjih nekoliko godina, doprinosi i osvještenost potrošača u pogledu zdravstvene i hranjive vrijednosti maslinovog ulja. Najzastupljenija u proizvodnji je **autohtona sorta oblica**, a ima i drugih domaćih i inozemnih sorata. Premda skromnog obujma proizvodnje, uvrštenje hrvatskih u kataloge najboljih svjetskih maslinovih ulja u više natjecateljskih kategorija zadnjih godina, posebna su nagrada vrijednim hrvatskim maslinarima i promidžba Hrvatske kao zemlje gdje se uistinu može pronaći ono što su međunarodni stručnjaci ocijenili kao vrhunsko svjetsko dostignuće.

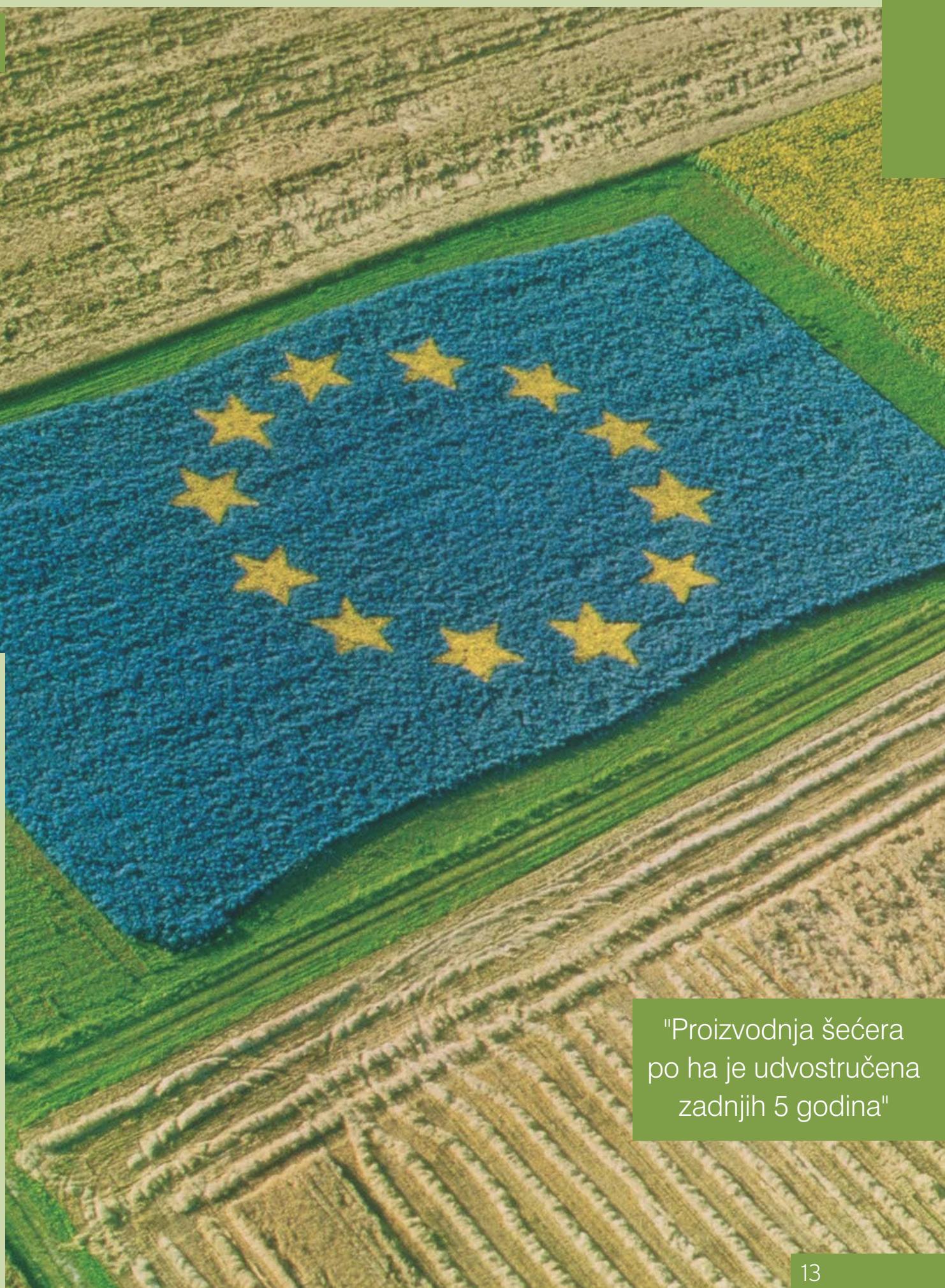
Proizvodnja šećerne repe i šećera

Šećer je najvažniji hrvatski izvozni proizvod u zadnjem desetljeću čiji je doprinos u ukupnoj trgovinskoj razmjeni iznimno važan. Gotovo sav izvoz ostvaruje se na tržištu Europske unije. To dovoljno govori o konkurentnosti hrvatske proizvodnje, dakako u europskim okvirima, jer je u svjetskim razmjerima još uvek neusporedivo jeftinija proizvodnja iz trske. Proizvodnja **šećerne repe** se odvija na 30-ak tisuća hektara, a **šećer** se proizvodi u tri tvornice, dijelom i iz uvozne sirovine čime se optimalno koriste raspoloživi kapaciteti. Iz tehnološko-agronomskog kuta gledano, impresivan je napredak ostvaren u zadnjih 6-7 godina u ovom sektoru. Unutar tog razdoblja je proizvodnja šećera po hektaru povećana više od dva i pol puta i sada iznosi oko 9,5 tona. Pod uvjetom daljnog nastavka ovog trenda, to može jamčiti održivost proizvodnje koja će kao i ostala europska šećerna industrija biti izložena strahovito jakoj svjetskoj konkurenциji nakon postizanja pune liberalizacije.

Proizvodnja šećera u razdoblju 2004.-2008. godine

"Proizvodnja šećera
po ha je udvostručena
zadnjih 5 godina"

Stočarstvo

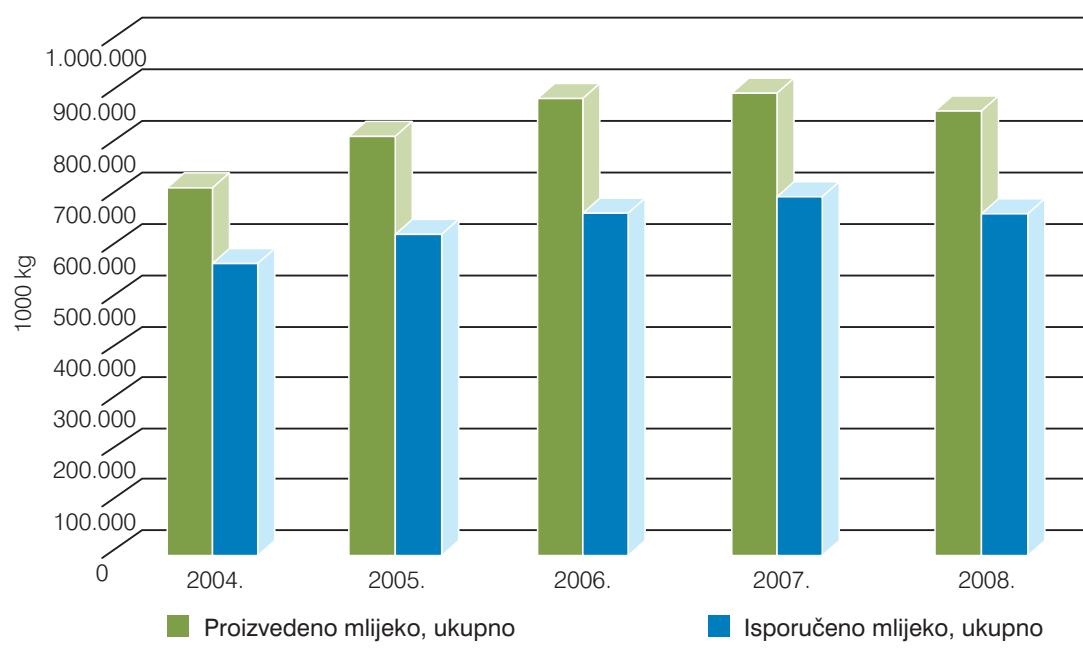

Stočarska proizvodnja je rasprostranjena na cijelokupnom hrvatskom području. U strukturi proizvodnje prevladavaju manja obiteljska gospodarstva, pri čemu zadnjih godina ubrzano raste značenje u tržnoj proizvodnji velikih proizvodnih jedinica, odnosno specijaliziranih farmi. **Govedarstvo** je najznačajnija stočarska grana, potom svinjogradstvo, dok je značajna i proizvodnja u peradarstvu, kao i ovčarstvo i kozarstvo. Proizvodnja mlijeka čini osnovicu govedarstva na koju se naslanja proizvodnja mesa. Proizvodnjom **mlijeka** se 2003. godine bavilo nešto više od 77 tisuća farmi s prosječnom veličinom od samo tri krave. Zadnjih pet godina dolazi do velikog restrukturiranja u pogledu broja proizvođača koji isporučuju mlijeko mljekarama na preradu uz istodobno snažan rast isporučenog mlijeka po farmi, posebice u kategoriji najvećih gospodarstava. Broj krava je ostao praktički nepromijenjen, a od 45.194 registrirane mliječne farme u 2009. godini, gotovo 91 posto su farme do 10 krava pri čemu je njihova prosječna veličina samo 3,2. Ostalih 4.411 farmi su veće od 10 krava, pri čemu je njihova prosječna veličina 22,4 krave po farmi. Slično tako je koncentrirana i mljekarska industrija, pri čemu od 40 mljekara na dvije najveće otpada približno 2/3 isporučenog i prerađenog mlijeka.

Hrvatska je neto uvoznica mlijeka usprkos kontinuiranom povećanju proizvodnje u zadnjem desetljeću jer još uvijek nije dostignuta razina proizvodnje od prije 20 godina. Najveći pomak se međutim uočava u porastu kakvoće otkupljenog mlijeka koja se ubrzano približava prosječnoj kakvoći u EU, a to je jedno od područja u koje je najviše investirano u zadnjih nekoliko godina.

Proizvodnja mesa

Proizvodnja goveđeg mesa je prije dva desetljeća bila najvažnija poljoprivredna grana. Gotovo polovica proizvodnje se izvozila na tržište EU, a nadaleko je poznat brand hrvatske **mlade govedine** (*baby-beef*), posebice na mediteranskim tržištima. U prvoj polovici 90-ih je broj goveda prepolavljen te još uvijek nije dosegao ni 2/3 razine predratnog razdoblja. Dominira uzgoj **simentalske** pasmine (oko 78%) koja je pasmina dvojnih osoba (mlijeko/meso). Uz nju, koriste se još mlijecna Holstein pasmina (18%) i smeda pasmina goveda (3,5%), dok su ostale pasmine zanemarive u broju grla.

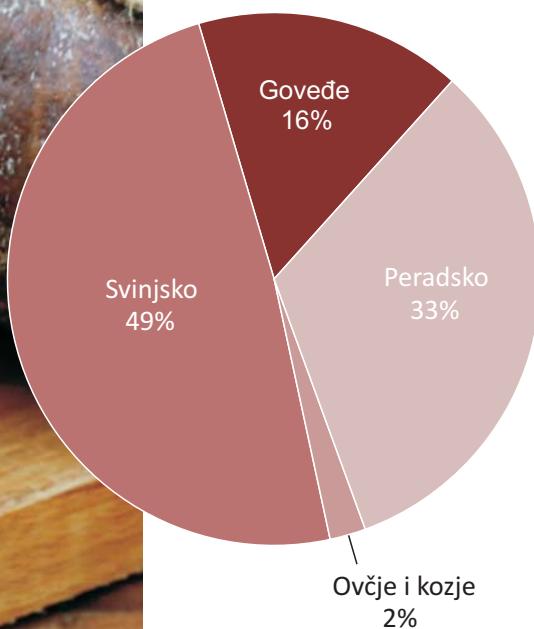
Potencijal za razvoj **svinjogojske** proizvodnje proizlazi iz snažne domaće proizvodnje koncentrirane stočne hrane i tradicije, dok je glavno ograničenje iznimno velika usitnjenošć farmi. **Peradarska** proizvodnja je na najvišoj razini specijalizirane proizvodnje namijenjene tržištu.

Jaja i med

Organizirana je u velikim proizvodnim jedinicama uz primjenu najsuvremenije tehnologija i uz korištenje u proizvodnji visoko kvalitetne genetske osnovice aktualnih hibridnih linija. Glavnina **ovčarske i kožarske** proizvodnje se odvija u brdsko-planinskim područjima i na otocima, odnosno područjima s otežanim uvjetima gospodarenja u poljoprivredi. Čak 98% proizvodnje je smješteno na razmjerno malim obiteljskim gospodarstvima kojih u ovčarskoj proizvodnji ima gotovo 30 tisuća.

U strukturi ukupne potrošnje mesa, slijedeći strukturu proizvodnje, najveći udio otpada na svinjsko meso, potom peradsko, pa goveđe, dok je najmanje zastupljena potrošnja ovčjeg i kozjeg mesa. Hrvatska je za sve navedene kategorije mesa neto uvoznik, pri čemu je najbliža postizanju samodostatnosti kod peradskog mesa.

Struktura proizvodnje mesa
(prosjek za 2006. – 2008.)

U Hrvatskoj se godišnje proizvede oko 48 tisuća tona **jaja** što uglavnom namiruje domaću potrošnju. Proizvodnja **meda** odvija se gotovo isključivo na obiteljskim gospodarstvima. Zadnjih je godina značajnije porastao izvoz hrvatskog meda, koji je s obzirom da se dobri dijelom proizvodi u ekološki djevičanskim područjima, iznimno cijenjen na europskom tržtu.

3.

Ribarstvo i akvakultura

Morski ribolov

Ribarstvo, uz turizam i poljoprivredu, predstavlja glavni izvor prihoda priobalnih, a posebice otočnih zajednica. Zaštita ribljih resursa temelji se većinom na provedbi tehničkih mjera koje uključuju minimalne dozvoljene ulovne veličine, tehničke karakteristike ribolovnih alata, prostorno-vremenska ograničenja ribolova i slično. Izlovne kvote su pak određene jedino za **plavoperajnu tunu** (ICCAT).

Morski ribolov se dijeli na: gospodarski, mali, rekreativski i sportski ribolov. U RH trenutno postoji oko 3.500 ovlaštenika povlastice za gospodarski ribolov čiji je ukupan ulov u 2008. godini iznosio oko 48.500 tona. Od toga, na ulov male plave ribe otpada čak 85%, dok je ulov pridnenom povlačnom mrežom – koćom iznosio oko 4.200 tona.

Godina	Ulov		Ulov po kategorijama (t)		
	Tona	Indeks	Plava riba	Bijela riba	Ostalo
2002.	21.204	72,89	18.733	1.624	847
2003.	29.091	100,00	24.369	3.556	1.166
2004.	31.937	109,78	26.381	4.325	1.231
2005.	34.661	119,15	28.621	4.573	1.467
2006.	37.856	130,13	31.646	4.857	1.353
2007.	40.162	138,06	33.041	4.893	2.228
2008.	49.006	168,46	42.823	4.765	1.418

Marikultura

Hrvatska ima izuzetno velike mogućnosti za razvoj marikulture. Marikultura RH uključuje uzgoj bijele ribe, plave ribe i školjkaša. Ukupna godišnja proizvodnja iznosi oko 12.000 tona, ukupne vrijednosti oko 120 milijuna eura. U uzgoju bijele ribe dominiraju **lubin** (*Dicentrarchus labrax*) i **komarča** (*Sparus aurata*) i to u količinama od oko 4.000 tona godišnje. Istovremeno se u hrvatskim mrestilištima proizvodi oko 20 milijuna komada mlađi lubina i komarče godišnje. Uzgoj plave ribe podrazumijeva uzgoj **tuna** (*Thunnus thynnus*) u plutajućim kavezima na poluzaštićenim i otvorenim područjima Srednjeg Jadrana. Uzgoj se temelji na ulovu manjih tuna iz prirode (8-10 kg) i njihovom dalnjem uzgoju do tržišne veličine (30 kg). Godišnja proizvodnja iznosi oko 5.000 tona, ukupne vrijednosti oko 80 milijuna eura koja uglavnom završi na japanskom tržištu. Uzgoj školjkaša uključuje uzgoj **dagnji** (*Mytilus gallo-provincialis*) i **kamenica** (*Ostrea edulis*) na pergolarima u posebno kontroliranim područjima koja se nalaze pod stalnim monitoringom. Godišnja proizvodnja iznosi oko 3.000 tona daganja i oko 2 milijuna komada kamenica.

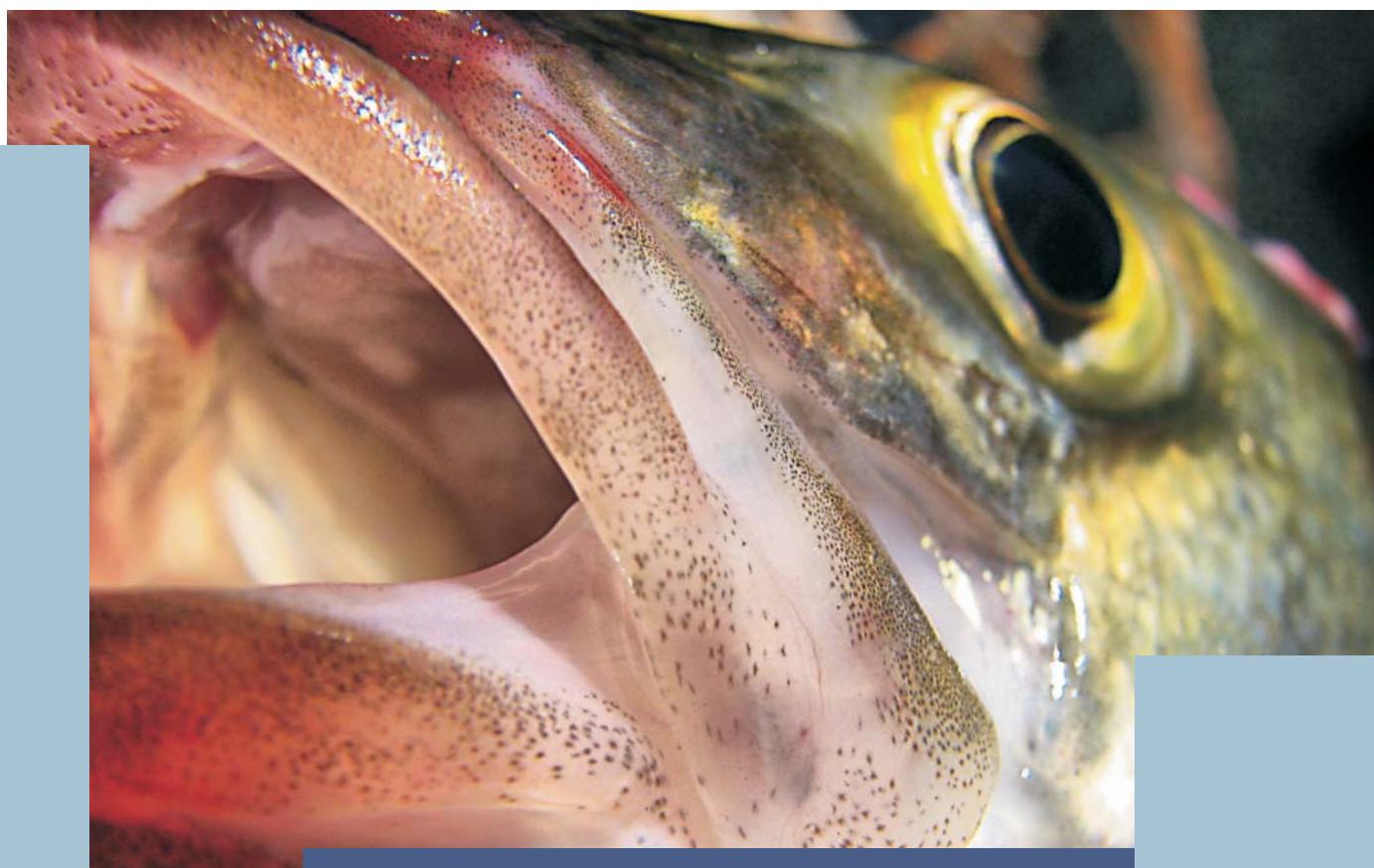

Slatkovodna akvakultura

Uzgoj slatkovodnih vrsta ribe obavlja se sukladno prirodnim uvjetima na dva načina, kao uzgoj hladnovodnih (salmonidnih ili **pastrvskih**) i uzgoj toplovodnih (ciprinidnih ili **šaranskih**) vrsta. Slatkovodnom akvakulturom bavi se ukupno 49 ovlaštenika povlastice za akvakulturu (26 uzgojem toplovodnih vrsta, a 23 uzgojem hladnovodnih vrsta).

Ukupna proizvodnja slatkovodne ribe u 2008. godini iznosila je oko 7.100 t, od čega oko 60% otpada na proizvodnju toplovodnih vrsta, a preostali udio odnosi se na uzgoj hladnovodnih vrsta. Najznačajnije vrste u slatkovodnom uzgoju su šaran (*Cyprinus carpio*), bijeli amur (*Ctenopharyngodon idella*), linjak (*Tinca tinca*), som (*Silurus glanis*), smuđ (*Stizostedion lucioperca*), štuka (*Esox lucius*) i kalifornijska pastrva (*Oncorhynchus mykiss*).

Slatkovodni ribolov

Ribolov na slatkim vodama dijeli se na gospodarski i sportski. Gospodarski se obavlja na rijekama Dunavu i Savi. Športski ribolov obavlja oko 40.000 ribiča. Ribolovno pravo ima 122 ovlaštenika ribolovnog prava, a vodama gospodare temeljem gospodarskih osnova i godišnjih planova. Za gospodarski i športski ribolov propisane su ribolovne zone, ribolovni alati i oprema, ulovne kvote, vođenje i dostava popisa ulova, plaćanje naknade za ribolov, kao i zaštitne mjere za očuvanje ribljeg fonda.

Modeli potpora u ribarstvu

Unutar Ministarstva poljoprivrede, ribarstva i ruralnog razvoja razvijen je niz mehanizama u cilju poboljšanja i unapređenja poslovanja i što boljeg pozicioniranja cjelokupnog sektora ribarstva. Proračunskim sredstvima provode se tržišna i strukturalna potpora ribarstvu uz rastuće značenje **strukturnih** mjera potpore zadnjih godina i pad udjela tržišne potpore. Jedan od značajnijih modela je sufinanciranje uzgojno – seleksijskog rada u akvakulturi čiji je cilj formiranje kvalitetnih matičnih stokova riba te njihovo kondicuiranje prema specifičnim potrebama svake vrste.

Odnedavno je u primjeni model „Održavanje ekosustava ribnjaka“ čiji je cilj zaštita dohotka ribara uslijed ograničenja proizašlih iz poslovanja u uvjetima potrebe zaštite biološke i krajobrazne raznolikosti ribnjaka. Važno mjesto ima i sufinanciranje projekata izgradnje ribarskih veletržnica koju Ministarstvo provodi kao jedan od suosnivača i partnera lokalnih i regionalnih uprava te ribarskih zadruga, a za ovaj projekt su korištena i sredstva prepristupne pomoći EU. Jedna od potpora je i potpora usmjerena k ribarskim zadrugama/udrugama za njihovo osnivanje, rad i daljnja ulaganja.

4.

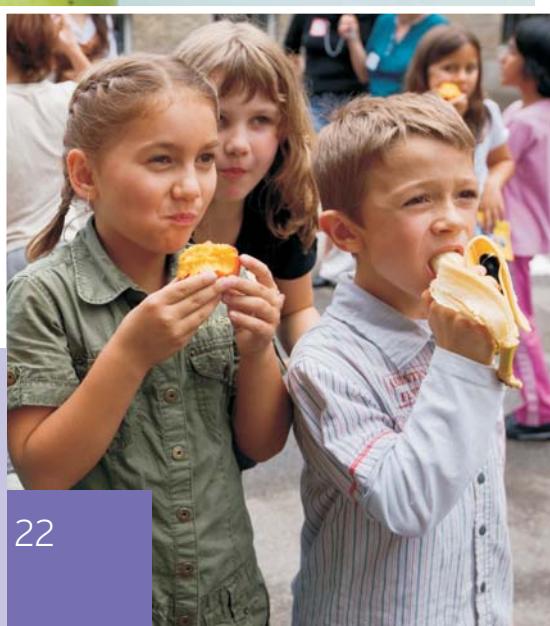
Sigurnost hrane i zaštita potrošača

Rastuća očekivanja potrošača glede sigurnosti kakvoće hrane postaju sve veći izazov za proizvođače, zakonodavce, nevladine organizacije te međunarodne trgovinske partnerne. Građani širom svijeta s pravom očekuju da hrana bude zdravstveno ispravna i visoke kakvoće, ali da je i propisno pakirana te prikladna za konzumaciju u različitim uvjetima. Naša zemlja ne zaostaje za tim trendovima.

Republika Hrvatska je preuzeila pravnu stečevinu Europske Unije u području sigurnosti hrane, a zakonodavni okvir je postavljen donošenjem **Zakona o hrani** koji je temelj za osiguranje visoke razine zaštite zdravlja ljudi i interesa potrošača te za učinkovito funkcioniranje tržišta. Uveden je integrirani pristup sigurnosti hrane „od farme do vilice“ s ciljem osiguranja visoke razine zdravstvene ispravnosti i kakvoće hrane, zdravila i zaštite životinja i bilja kroz sve faze proizvodnje hrane, počevši od polja, odnosno farme, pa sve do hrane na stolu za krajnjeg potrošača. Subjekti u poslovanju s hranom imaju primarnu odgovornost za hranu u svim fazama proizvodnje, prerade i distribucije koje su pod njihovom kontrolom. U skladu s načelom **sljedivosti**, proizvođači, prerađivači ili uvoznici, moraju osigurati da se sva hrana, hrana za životinje i sastojci hrane mogu pratiti kroz sve faze proizvodnje te da je hrana na tržištu propisno označena. Učinkovit sustav službenih kontrola potpomognut je mrežom modernih laboratorijskih kojima se potrošačima jamči striktna primjena propisa o higijeni, kakvoći i označavanju.

“Hrvatska proizvodi hrana koja je zdravstveno ispravna i visoke kakvoće.”

Pridruživanje Europskoj uniji

5.

Formalnim početkom hrvatskih priprema za buduće članstvo u Europskoj uniji smatra se zaključivanje Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju 2001. godine, čime su prvi put uspostavljeni ugovorni gospodarski i politički odnosi između RH i Europske Unije. Za područje poljoprivrede od posebnog su interesa njegove odredbe koje utvrđuju uvjete razmjene poljoprivrednim, prehrambenim i ribarskim proizvodima, zaštitne mjere u trgovini, pravila o podrijetlu robe, uvjete za korištenje i stjecanje nekretnina u RH te rokove za usklajivanje hrvatskog zakonodavstva sa zakonodavstvom Europske zajednice. Proces pridruživanja Europskoj uniji nastavljen je podnošenjem zahtjeva za članstvo u 2003. godini, stjecanjem **statusa kandidata** u 2004. godini te službenim otvaranjem pristupnih pregovora između Hrvatske i EU 3. listopada 2005. godine.

Hrvatska kao zemlja kandidat za članstvo u EU ima obavezu postupno se uskladjavati s njezinom pravnom stečevinom i prije nego što postane članica, pri čemu je Ministarstvo poljoprivrede, ribarstva i ruralnog razvoja nadležno za usklajivanje u tri od ukupno 35 poglavlja EU zakonodavstva (poglavlje 11: Poljoprivreda i ruralni razvitak, poglavlje 12: Sigurnost hrane, veterinarstvo i fitosanitarni nadzor te poglavlje 13: Ribarstvo).

Poznato je iz iskustava drugih zemalja kandidata da su pregovori u poljoprivredi jedan od najizazovnijih zadataka u okviru priprema za ulazak u EU, ne samo zbog velikog broja novih propisa koje treba donijeti i primijeniti, već i zbog specifične uloge i osjetljivosti poljoprivrednog sektora.

Unazad nekoliko godina, posebno tijekom 2007. i 2008. godine, Ministarstvo poljoprivrede, ribarstva i ruralnog razvoja donijelo je, a tijekom 2009. nastavilo intenzivni rad na donošenju niza propisa iz područja poljoprivrede, sigurnosti hrane, veterinarstva i fitosanitarne politike te ribarstva. Tijek usklajivanja zakonodavstva odvija se sukladno dokumentu Vlade koji se donosi za svaku kalendarsku godinu pod nazivom **Nacionalni program Republike Hrvatske za pristupanje Europskoj uniji**.

U tom se dokumentu navode svi zakonski i podzakonski propisi koji će u toj godini biti usvojeni, a usklajuju se s propisima EU, rokovi za donošenje svakog propisa i nadležne institucije, te se daje pregled ostalih mjera (donošenje planova ili strategija, administrativno jačanje, osnivanje institucija i dr.) u sklopu priprema za članstvo u Europskoj uniji.

Dio tih aktivnosti provodi se uz pomoć projekata koji se u potpunosti ili djelomično finančiraju iz sredstava Europske unije, odnosno iz programa CARDS, PHARE, IPA i TAIEX. Ministarstvo poljoprivrede, ribarstva i ruralnog razvoja je drugi najveći korisnik projekata finančiranih iz ovih sredstava unutar državne uprave, a prioritetna područja za odobravanje projekata su: veterinarstvo i fitosanitarno područje, ruralna politika, agencija za plaćanja u poljoprivredi i ribarstvo. S druge strane, poljoprivrednicima su za financiranje njihovih projekata dostupna sredstva iz prepristupnog fonda SAPARD koji će nakon završetka koncem 2009. godine biti zamijenjen IPARD programom kao njegovim nasljednikom.

“Pregovori u poljoprivredi su jedan od najvećih izazova za državnu administraciju.”

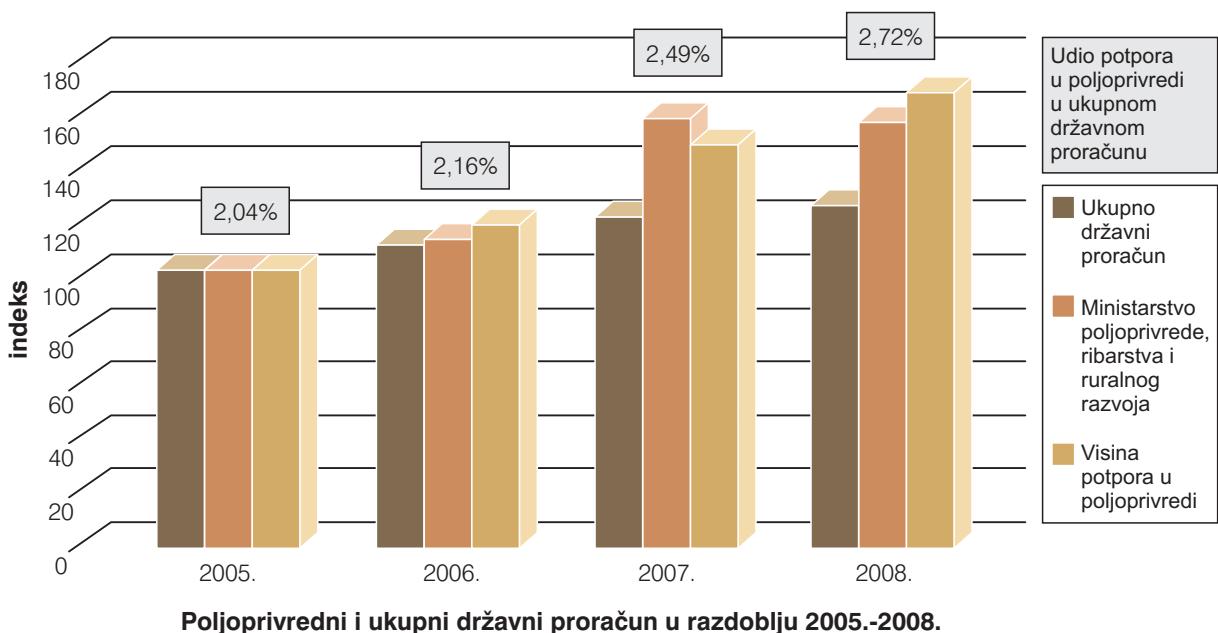
6.

Prilagodba sustava potpora

“Novi sustav poljoprivrednih potpora.”

Poljoprivredni proračun je zadnjih nekoliko godina rastao brže od ukupnog proračuna. To je bilo potrebno kako bi se ublažili učinci ubrzane liberalizacije tržišta i stvorili pred uvjeti za uspješnu prilagodbu modela potpora u kojem je prevladavala proizvodno vezana potpora. U odnosu na godinu 2005. poljoprivredna potpora je u 2008. povećana za 65%, dok je istodobno ukupan proračun povećan za 25%. Najveći porast je zabilježen kod **strukturnih mjera** potpore koje su povećale udio sa 8 na gotovo 19 posto u zadnje dvije godine, dok je istodobno udio **tržišne potpore** smanjen s više od 80 na 68 posto s trendom daljnog smanjenja. Unutar proizvodno vezanih izravnih plaćanja nešto više od 60 posto se odnosi na biljnu proizvodnju, dok je ostatak namijenjen stočarskoj proizvodnji pri čemu su poticaji za proizvodnju mlijeka već dugi niz godina pojedinačno najizdašnija proračunska stavka.

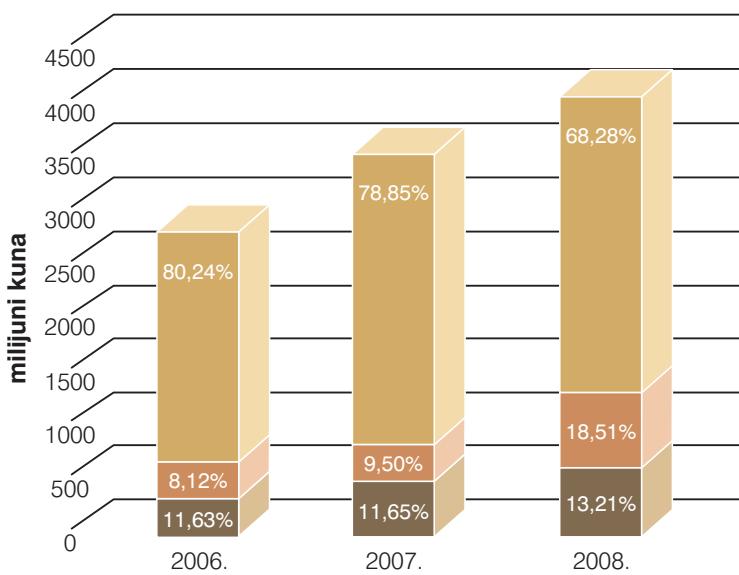
Jedan od osnovnih ciljeva prilagodbe sadašnjeg modela potpore je da se smanje negativni, a pojačaju pozitivni učinci budućeg integriranja RH u članstvo EU i uključenja u jedinstveno tržište gdje je obvezna primjena jedinstvene poljoprivredne politike, posebice na području tržišno-cjenovnih mjera. U području ruralnog razvoja, koje će postupno postajati središnje mjesto hrvatske poljoprivredne politike, posebno će biti važna ubrzana izgradnja institucionalnog okvira i osposobljavanje većeg broja poljoprivrednika za korištenje ovih mjera. Tijekom pretpriступnog razdoblja nastaviti će se, uz rastući proračun za drugi stup, porast udjela mjera ovoga stupa (ruralni razvoj) u odnosu na prvi stup (tržišnih mjera i cijena). Cilj je postići do 2012. prosječan udio proračuna za ruralni razvoj sličan udjelu mjera ruralnog razvoja u ukupnim poljoprivrednim potporama kod zemalja članica iz dva zadnja kruga proširenja EU. Međutim puno je važniji cilj **podizanje apsorpcijskih kapaciteta** kako bi se pravodobnim i učinkovitim korištenjem strukturnih fondova EU nadomjestili određeni negativni učinci prilagodbe politike na području izravnih plaćanja.

Usporedba sa zemljama EU pokazuje da je Hrvatska danas približno u sredini kad je riječ o visini potpore po gospodarstvu. Prosječna potpora od približno 3.850 eura gospodarstvu manja je od prosjeka za stare zemlje članice gdje iznosi približno 6.000 eura, ali je više nego dvostruko veća od prosječne potpore po gospodarstvu u novim zemljama članicama. Udjel broja korisnika potpore u Hrvatskoj u odnosu na ukupno registrirana gospodarstva (47%), nešto je manji od prosjeka za novih 12 zemalja članica i bitno manji od prosjeka starih zemalja članica EU gdje je i udio samoopskrbnih gospodarstava puno manji.

Novi sustav hrvatske državne potpore poljoprivredi i ruralnom razvoju stupio je na snagu u drugoj polovici 2009. godine. Najveće promjene odnose se na **sustav izravnih plaćanja**. Novim modelom se hrvatska potpora postupno približava modelu koji se primjenjuje u Europskoj Uniji. Bit će uvedeno nekoliko horizontalnih mehanizama neophodnih za buduću provedbu izravnih plaćanja u EU, a novim modelom se uvode postupne, ali bitne promjene dosadašnje strukture poticaja.

Novim sustavom potpore se također jasno definiraju ključna prioritetna područja djelovanja u ruralnim područjima sukladna EU modelu, kojima je cilj jačanje konkurentnosti poljoprivrede, očuvanje i unapređenje okoliša i krajobraza, poboljšanje kvalitete života u ruralnim područjima i diverzifikacija ruralnog gospodarstva.

"Diverzifikacija ruralnog gospodarstva."

Struktura proračunskih izdataka za poljoprivredu u razdoblju 2006-2008

"Jačanje konkurentnosti."

7.

Ruralni razvoj

Ruralni prostor u Hrvatskoj obuhvaća gotovo **92% posto teritorija** na kojem obitava gotovo polovica ukupnog stanovništva. Hrvatsko selo je sastavni dio bogate europske tradicije, u kojoj je jedan od stupova povijesnog i kulturnog identiteta i nasljeđa svakog naroda upravo život u ruralnoj zajednici. Nakon nekoliko desetljeća bržeg prosperiteta urbanih područja i velikog odliva stanovništva iz sela u gradove, unutar Zajedničke poljoprivredne politike EU u drugoj polovici 90-tih nastupa razdoblje pojačane brige za opstojnost sela i ruralnog prostora oblikovanjem sustavnih mjera europske ruralne politike uz **značajniji porast proračunske potpore**.

I kod nas u Hrvatskoj početkom ovog desetljeća dolazi do promjene percepcije u pogledu politike ruralnog razvoja, za koju nije dovoljno samo osiguravati proizvodne potpore poljoprivrednicima. Vrlo brzo je donesen moderan **pravni okvir** s utvrđenim ciljevima politike koji su definirani i u Agendi 2000 unutar Zajedničke poljoprivredne politike EU. Međutim tek od prije nekoliko godina dolazi do porasta proračunske potpore za mjere ruralnog razvoja, koja je do tada bila jako skromna.

Ruralna i urbana područja u Hrvatskoj, stanovništvo i naselja prema OECD-kriteriju

Klasifikacija	OECD-kriterij					
	km ²	%	Broj naselja	%	Broj stanovnika	%
Ruralna područja	51.872	91,6	6.001	88,7	2.110.988	47,6
Urbana područja	4.731	8,4	763	11,3	2.326.472	52,4
Ukupno	56.603	100	6.751	100	4.437.460	100

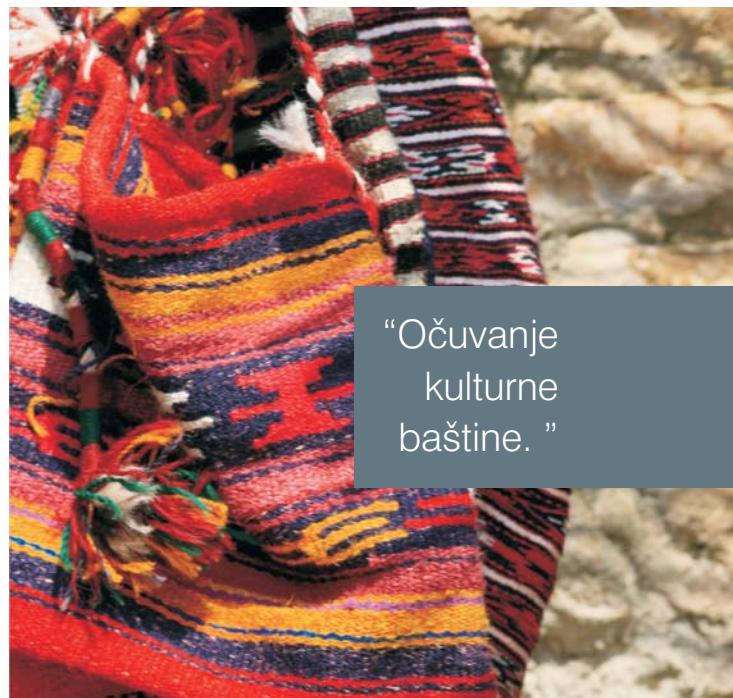
“Obrazovanje poljoprivrednika.”

U središtu je politike ruralnog razvoja i nadalje poljoprivrednik, ali podizanje konkurentnosti u poljoprivredi, premda najvažniji, više nije jedini prioritet. Podizanje konkurentnosti provodi se putem modela investicijske potpore koja je namijenjena komercijalnim gospodarstvima.

Početnih 25% posto proračunske potpore Ministarstva za investicije u prvih nekoliko godina primjene modela, povećano je početkom 2008. na 40% za jednostavne, odnosno do 50% za složene investicije. To je zahtijevalo znatnije povećanje proračuna i jačanje administrativnih kapaciteta, ali su rezultati primjene modela bili dobri. Već nekoliko godina se uz model **kapitalnih ulaganja** uspješno primjenjuju programi očuvanja izvornih i zaštićenih pasmina, marketinške pripreme poljoprivredno-prehrambenih proizvoda, kao i **program razvitka seoskog prostora**. Ovaj potonji potiče izgradnju fizičke i društvene infrastrukture na selu kako bi se potaklo očuvanje naseljenosti, posebice zadržavanje mladih na selu, zatim diverzifikaciju poljoprivredne djelatnosti uz razne programe poboljšanja obrazovanja poljoprivrednika, bolje strukovne povezanosti proizvođača, te unapređenje prerade i izravne prodaje na gospodarstvu.

Poznato je da je poljoprivredna proizvodnja otežana u određenim područjima zbog nepovoljnih prirodnih uvjeta. U Hrvatskoj također već dugi niz godina postoji dodatna potpora proizvođačima koji poljoprivrednu aktivnost obavljaju na područjima s **otežanim uvjetima gospodarenja**.

Radi se prije svega o brdsko-planinskim područjima, otocima i poluotoku Pelješac, te prvoj i drugoj skupini područja posebne državne skrbi. Na ovim područjima se mogu ostvariti povoljniji uvjeti za državne potpore u okviru određenih poljoprivrednih programa, uključivo i pravo na više iznose nekih proizvodno vezanih izravnih plaćanja (mljeku, neke vrste stoke, dugogodišnji nasadi). Trenutno je nešto više od 50% ukupnih površina RH uključeno u programe potpore područjima s otežanim uvjetima gospodarenja u poljoprivredi. U tijeku je usklađivanje postojećeg pravnog okvira s najnovijom legislativom koja će ubuduće biti obvezna za članice EU kako bi se do hrvatskog ulaska u EU izgradio okvir na temelju kojeg će se nastaviti s primjenom ovog važnog horizontalnog programa ruralnog razvijenja.

Ekološka poljoprivreda

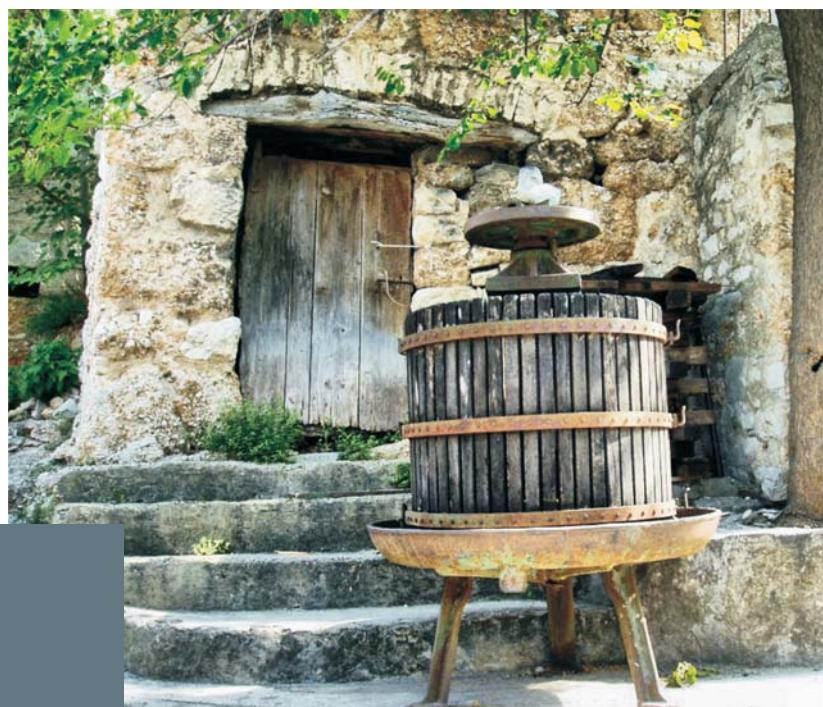

“U 2008. godini registrirana su 632 ekoproizvođača koji koriste više od 10 000 ha poljoprivrednog zemljišta.”

U Hrvatskoj trenutno postoji određeni nesrazmjer između velikog značenja ekološke proizvodnje na jednoj strani (što se ističe u svim strateškim dokumentima donesenim ovoga desetljeća), i konkretnih brojki o površinama, obujmu proizvodnje i broju eko-proizvođača na drugoj strani, koje su još uvijek ispod mogućnosti i potencijala koji postoje. Izgrađen je moderan institucionalni i pravni okvir za razvoj ekološke proizvodnje, provedene su i provode se brojne edukacije i izobrazba proizvođača, zatim marketinške aktivnosti i promocija proizvodnje za koju se pouzdano može već sada utvrditi da ima najbrži i stabilan rast zadnjih nekoliko godina koji će se sigurno nastaviti i u budućem razdoblju. Postoji nešto što je također jako važno i ide u prilog ovoj ocjeni. To je **rastuća svijest javnosti** o važnosti i značenju ekološke proizvodnje za održiv rast poljoprivredne proizvodnje, za očuvanje biološke raznolikosti i okoliša, za zdravlje i zadovoljstvo potrošača koji tradicionalnoj poljoprivredi daje jednu sasvim novu i pozitivnu dimenziju. Uz to, primjerena suradnja i zajednički rad državne uprave, nevladinih organizacija, udruga proizvođača i savjetodavne službe jamstvo su dalnjeg jačanja ove proizvodnje za koju postoje izvanredni uvjeti.

Dodatni razlog za njezin rast u hrvatskim uvjetima je rastuća potražnja važnog turističkog sektora koji posvuda u svijetu u svojoj ponudi posebno mjesto dodjeljuje lokalnim domaćim proizvodima proizvedenim uz najbolju ekološku praksu.

U Hrvatskoj se **ekološka poljoprivreda** zadnjih godina poticala s dodatnih **30% iznosa potpore** utvrđene za konvencionalnu proizvodnju. Novim modelom potpore će se sustav potpore postupno usklađivanje sa sustavom koji se primjenjuje u EU, dok će unutar poljoprivredno-okolišnog programa već i prije ulaska u EU jedna od prioritetnih mjera biti namijenjena razvoju ekološke proizvodnje na poljoprivrednim gospodarstvima. Podaci za 2008. pokazuju da je u toj godini bilo registrirano 632 ekološka proizvođača s uključenih nešto više od 10 tisuća hektara poljoprivredne površine u sustav ekoproizvodnje. Znak “**ekoproizvod**” je jamstvo da je proizvod proizведен sukladno propisima o ekološkoj proizvodnji. Znak se dobiva na vrijeme od jedne godine ili jedne vegetacije i uz deklaraciju potvrđuje kvalitetu proizvoda. Dobivanje znaka povezano je s cijelim sustavom kako proizvodnje tako i stručnog nadzora te certifikacije koja se provodi uz najviše međunarodne standarde.

Seoski turizam

"U Hrvatskoj je registrirano 360 gospodarstava koji se bave seoskim turizmom."

Gotovo 60 milijuna turističkih noćenja koje napravi gotovo 10 milijuna inozemnih gostiju godišnje, ubrajaju Hrvatsku u najpoželjnija europska i svjetska turistička odredišta. Ono što turisti sve više cijene je njegovani i očuvani ruralni krajobraz u kojem im se na obiteljskim poljoprivrednim gospodarstvima mogu ponuditi raznovrsne usluge i vrhunski domaći specijaliteti proizvedeni na **vlastitom dvorištu**. Takve će usluge učiniti njihov boravak jedinstvenim doživljajem i prilikom za vrhunski odmor. To je ono što se običava zvati ruralnim turizmom gdje poljoprivrednici mogu ostvariti **dodatajni izvor prihoda**, poboljšati kvalitetu i raznovrsnost ukupne turističke ponude u zemlji. Hrvatska u ponudi turističkih usluga na seoskim gospodarstvima zadnjih nekoliko godina grabi krupnim koracima naprijed. Očekivanim se čini to što je najveći razvoj ruralnog rurizma napravljen u područjima koja su u neposrednoj blizini najrazvijenijih turističkih odredišta, prije svega u Istri, a potom i u zaleđu grada Dubrovnika. Međutim, danas u cijeloj Hrvatskoj, od Međimurja i Podравine na sjeveru, Slavonije na istoku, središnje Hrvatske, Like i Gorskog kotara u gorskom dijelu do priobalja, doline Neretve i otoka, raste broj gospodarstava na kojima se nude turističke usluge i proizvodi hrvatskog sela. Trenutačno je registrirano 360 takvih gospodarstava diljem Hrvatske. Ova je aktivnost posebice važna za mala i srednja poljoprivredna gospodarstva koja putem izravne ponude na gospodarstvu proizvoda dodane vrijednosti jačaju svoju konkurentnost i ostvaruju značajan izvor prihoda.

Prepristupni EU programi i ostali međunarodni programi

“Novčana potpora europskih zemalja za lakšu prilagodbu EU standardima.”

Hrvatskoj je kao i ostalim zemljama kandidatima za članstvo u EU tijekom dva zadnja vala proširenja omogućeno korištenje prepristupnog programa pomoći u poljoprivredi koji se naziva **SAPARD**. Ovim je programom iz zajedničke EU blagajne odobreno 25 milijuna eura za programsko razdoblje 2005-2006. čemu je Republika Hrvatska pridodala 8,3 dodatna milijuna eura. Osnovni je cilj pomoći poljoprivrednicima u lakšoj prilagodbi na zahtjeve organizacije tržišta i standarde koje vrijede u EU. SAPARD programom sufinancirane su dvije mjere: (1) ulaganja u poljoprivredna gospodarstva i (2) unapređenje prerade i trženja poljoprivrednih i ribljih proizvoda.

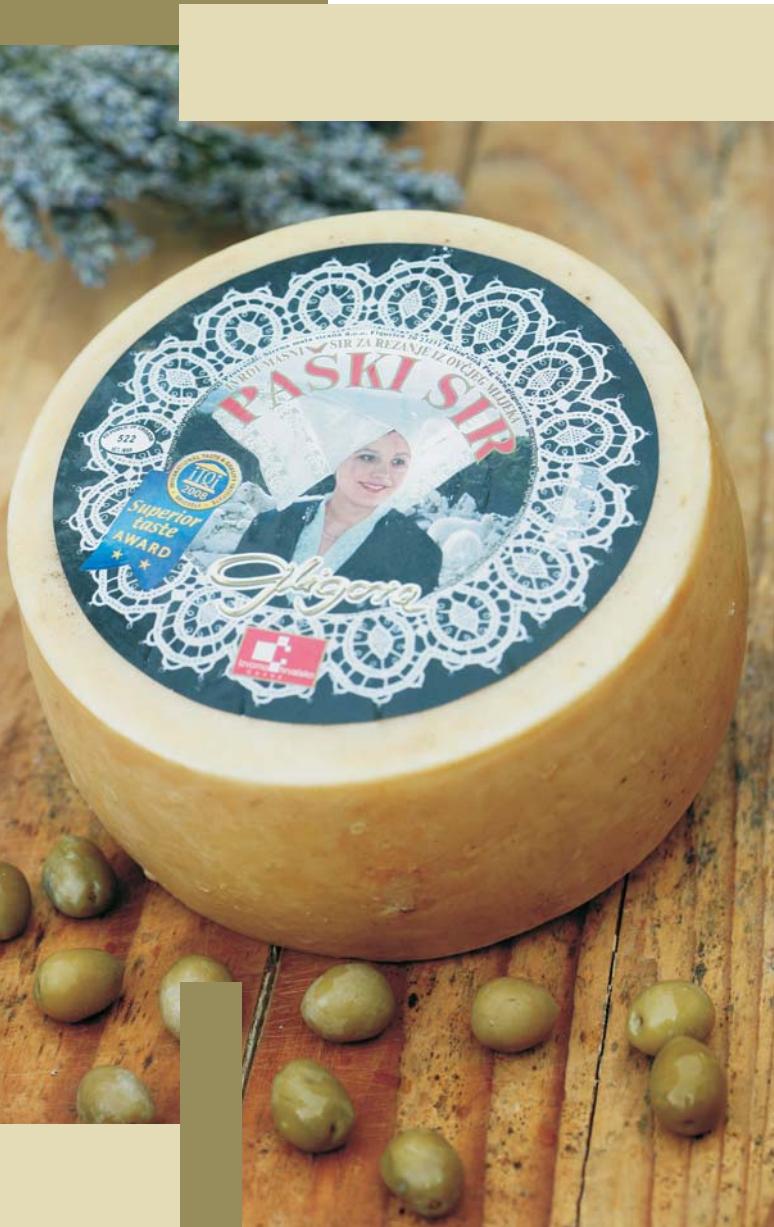
Procjenjuje se da će do okončanja programa u drugoj polovici 2009. godine biti odobreno oko 50-ak projekata prosječne vrijednosti oko 3 milijuna kuna po projektu. Od 2009. godine SAPARD će biti zamijenjen **IPARD** programom potpore ruralnom razvoju koji je osmišljen kao sastavica sveukupnog instrumenta prepristupne EU pomoći utemeljenog za programsko razdoblje 2007 - 2010. ukupne vrijednosti 103 milijuna eura. IPARD program u RH provodit će se na temelju odobrenog plana kroz tri osnovna cilja ili strateška prioriteta:

1. Poboljšanje tržišne učinkovitosti i provedba standarda Zajednice
2. Pripremne radnje za provedbu poljoprivredno-okolišnih mjera i lokalnih strategija ruralnog razvoja
3. Razvoj ruralne ekonomije

Osim programa koje financira EU, u Hrvatskoj se provode i drugi programi pomoći ruralnoj zajednici financirani iz međunarodnih izvora kojima je cilj lakša prilagodba poljoprivrednika na primjenu novih standarda proizvodnje i prilagodbu zahtjevima članstva u EU. Od 2008. godine se provodi Projekt kontrole onečišćenja u poljoprivredi financiran darovnicom Zaklade Globalnog fonda za okoliš (GEF) u iznosu od 5 milijuna USD, a trajat će 4 godine. Namijenjen je educiranju poljoprivrednika, a djelomice će pomoći u smanjenju troškova u primjeni ekološki prihvatljive prakse kojom se sprečava onečišćenje voda. Unutar četvorogodišnjeg Projekta Svjetske banke (Pravno i institucionalno usklađivanje s pravnom stečevinom EU), koji Ministarstvo provodi od 2006. godine, Hrvatskoj je na raspolaganju i vrijedna donacija nizozemske Vlade u iznosu od 4 milijuna eura, prvenstveno za edukaciju i institucionalnu izgradnju. Na taj je način osigurano 34 milijuna eura za ovaj projekt koji je u potpunosti komplementaran programima EU pomoći. Njime se pripomaže izgradnji kapaciteta za implementaciju zakonodavstva EU u području sigurnosti hrane, veterinarskih i fitosanitarnih uvjeta te ruralnog razvoja.

"Razvoj
ruralne
ekonomije"

“Zaštita autohtonih proizvoda iz bogate nacionalne kuhinje.”

Poznato je da bogatstvu nekog naroda u velikoj mjeri pridonose tradicijska kuhinja i tradicijski prehrambeni proizvodi. Kao što na razmjerno malom hrvatskom teritoriju susrećemo bogatu i raznoliku proizvodnju kvalitetnih poljoprivrednih i prehrambenih proizvoda, tako je još veće bogatstvo moguće pronaći u Hrvatskoj kad je riječ o autohtonim domaćim poljoprivrednim i prehrambenim proizvodima i tradicionalnim jelima spravljenim na jedinstven način. No, to nije ni čudno kad se malo zaviri u bogatu hrvatsku povijest čiji je važan dio **narodna kuhinja**. Na sjecištu važnih putova u ovom lijepom kutku Europe, s kuhinjom lokalnog hrvatskog stanovništva sljubljivali su se utjecaji mediteranske, srednjoeuropske i kuhinje susjednih naroda na Balkanskem poluotoku, što je sve utkano u hrvatsku baštinu i što danas predstavlja neprocjenjivo bogatstvo.

Dugi niz godina pri Državnom zavodu za intelektualno vlasništvo bilo je zaštićeno više proizvoda: **Slavonski domaći kulen/kulin, Paški sir, Drniški pršut, Istarski pršut, Torkul – maslinovo ulje, Cetinski sir, Paški baškotin, Stara slavonska šljivovica** i nadaleko čuveno vino **Dingač**, koje je prvi zaštićeni proizvod uopće na ovim prostorima.

Donošenjem Zakona o oznakama izvornosti, oznakama zemljopisnog podrijetla i oznakama tradicionalnog ugleda poljoprivrednih i prehrabnenih proizvoda iz 2008. završena je uskladba temeljnog pravnog okvira s okvirom koji postoji u EU. Nakon toga je otvoren proces za registraciju novih proizvoda, ali i ponovne registracije već registriranih proizvoda.

Odnedavno je okončan postupak registracije prvog izvornog hrvatskog proizvoda po novom i vrlo zahtjevnom pravnom okviru – jedinstvene **Paške morske soli**. Taj proces naravno ovdje neće stati. Uz pomoć za to pripremljenih posebnih programa unutar mjera ruralnog razvoja proizvođači će moći registrirati još mnoge takve proizvode, a sigurno je da će Hrvatska uključenjem svojih autohtonih i tradičkih proizvoda još malo doprinijeti bogatoj europskoj riznici na zadovoljstvo i užitak potrošača, bilo da je riječ o domaćem stanovništvu kojima su ti proizvodi jako dobro poznati, bilo da je riječ o stranim potrošačima ili turistima koji nas posjećuju i koji će u njima prepoznati izvrsnost. Bez obzira na katkada skroman obujam proizvodnje, svaki takav proizvod je neprocjenjivo važan za doprinos nacionalnog **gastronomskog identiteta** svake zemlje, a njihovom proizvodnjom se najbolje čuvaju radna mjesta u ruralnom prostoru.

9.

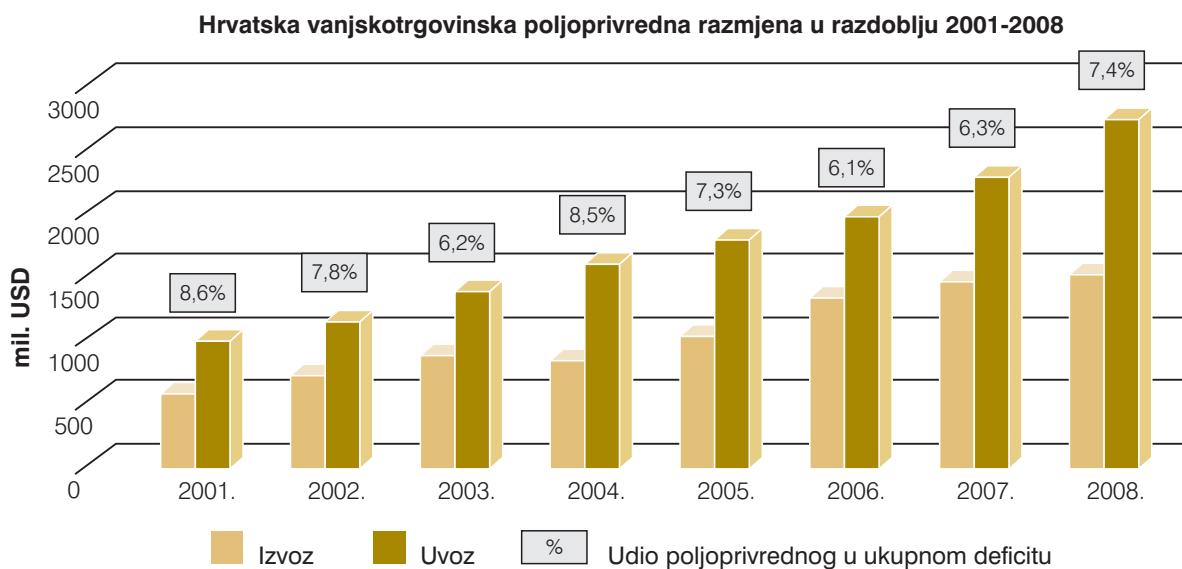
Poljoprivredna trgovina

Hrvatska u regiji ima najintenzivniju poljoprivrednu razmjenu, čiji je obujam u razdoblju 2001. – 2008. godine utrostručen. To je razdoblje u kojem je izgrađen najvažniji dio razgranate mreže **sporazuma o slobodnoj trgovini**. Hrvatska je godine 2000. postala članica Svjetske trgovinske organizacije što je također potaklo trgovinsku razmjenu. Trenutačno su u primjeni ugovori o slobodnoj trgovini s 39 zemalja partnera, s kojima se odvija oko 90 posto ukupne razmjene.

Za razliku od nepoljoprivredne razmjene koja je tim ugovorima u cijelosti liberalizirana sa svim trgovinskim partnerima, još uvijek se jedan dio poljoprivredne razmjene odvija uz primjenu nekog oblika carinske zaštite. Tijekom zadnjih sedam godina podjednako su brzo rasli i izvoz i uvoz tako da je trgovinska bilanca također utrostručena. Stupanj samodostatnosti se kretao između 51 i 64 posto, pri čemu je zadnjih 15-ak godina pokrivenost uvoza izvozom u poljoprivredi bila uvijek bitno veća nego za nepoljoprivredne proizvode. No, poznato je da je Hrvatska zemlja s iznimno snažnim turističkim sektorom uz godišnji prihod veći od 7 milijardi eura, što u najvećoj mjeri nadoknađuje manjak u ukupnoj robnoj razmjeni.

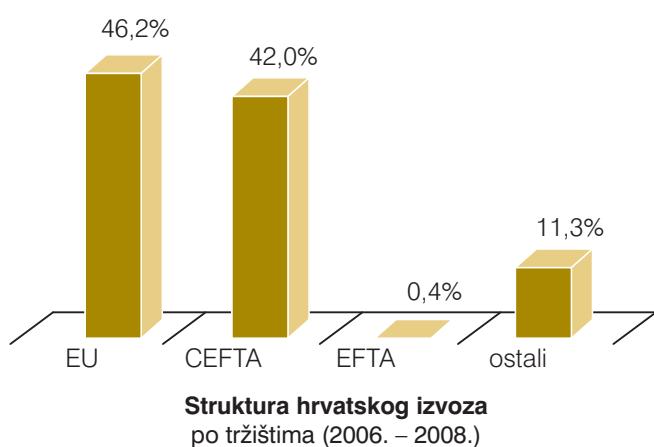
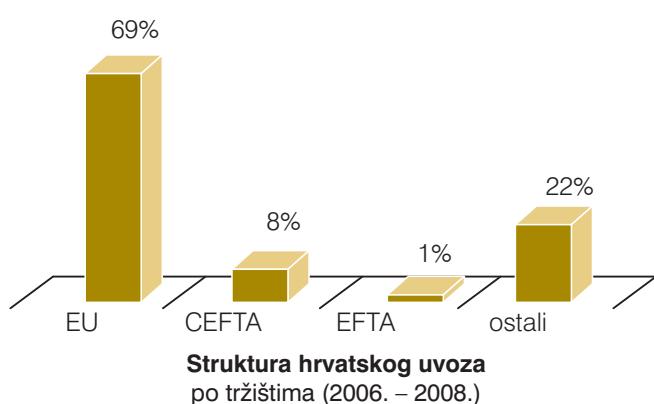

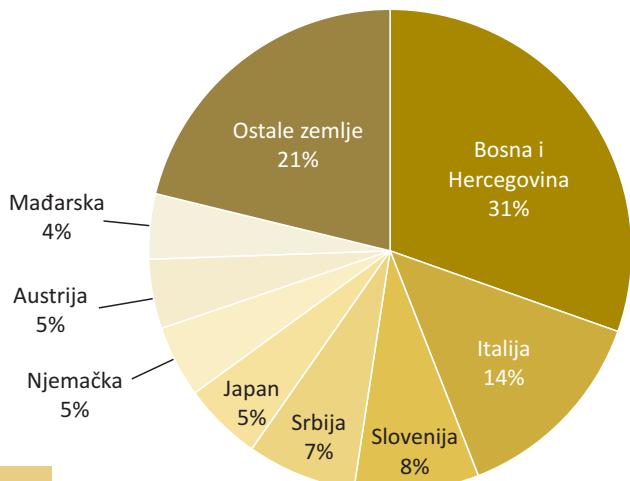
U strukturi ukupne poljoprivredne razmjene prevladava trgovina s **EU** koja je u 2008. godini iznosila 2/3 ukupne razmjene. Na zemlje članice CEFTA-e otpada nešto više od 22 posto a na sve ostale zemlje nešto više od 19 posto. Posebno je brzo zadnje tri godine rasla trgovina s **CEFTA** partnerima, koja je uvećana za čak 67 posto, dok je sveukupna razmjena porasla za 30 posto. Unutar CEFTA skupine Hrvatska ostvaruje višak u razmjeni, koji je godine 2008. iznosio 432 milijuna USD, dok je istodobno sa zemljama EU ostvaren trgovinski manjak od 1.180 milijuna USD.

Hrvatska izvozi poljoprivredne proizvode u 114 zemalja na svim kontinentima pri čemu na prvih 15 izvoznih odredišta otpada više od 90 posto. S druge strane na hrvatskom su tržištu godine 2008. bili nazočni proizvodi podrijetlom iz čak 178 zemalja. I u ovom slučaju je glavnina uvoza koncentrirana na manji broj zemalja, ali ne kao na strani izvoza. Prvih 15 zemalja čini oko 73 posto ukupnog uvoza, pri čemu zbroj uvoza iz zemalja Europske unije iznosi gotovo 70 posto.

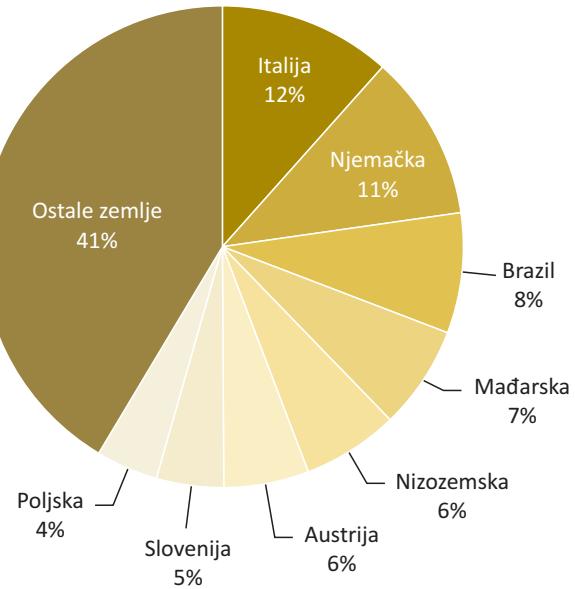
Pojedinačno, najveći višak u razmjeni Hrvatska ostvaruje sa susjednom **Bosnom i Hercegovinom** te s **Japanom** gdje je glavni hrvatski izvozni proizvod plavoperajna tuna. Najveći manjak u trgovinskoj razmjeni Hrvatska zadnjih godina ostvaruje s **Njemačkom, Brazilom, Nizozemskom, Italijom i Mađarskom**.

Struktura hrvatskog izvoza
(prosjek za 2006. – 2008.)

Struktura hrvatskog uvoza
(prosjek za 2006. – 2008.)

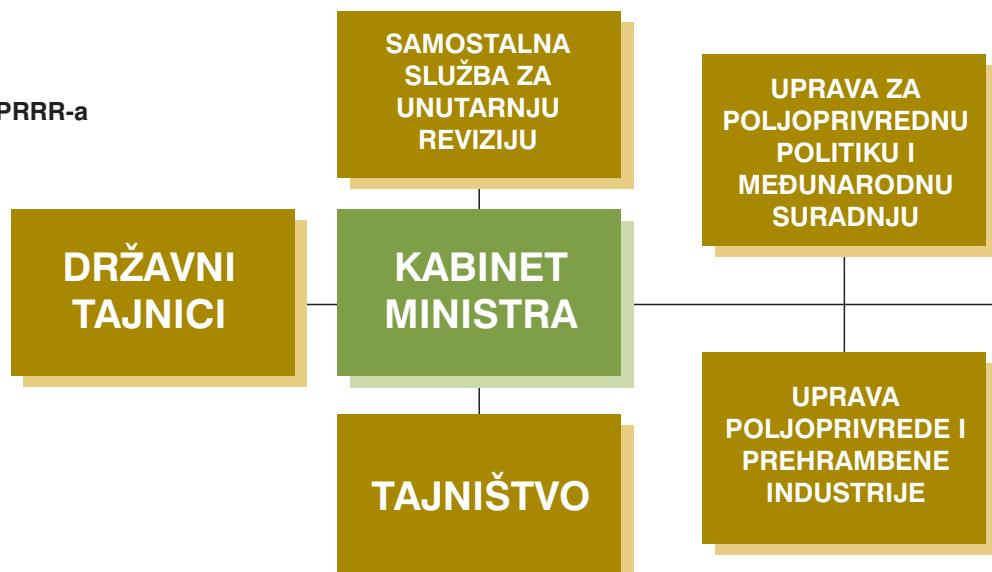
U strukturi hrvatskog poljoprivrednog izvoza prevladavaju proizvodi **prehrambene industrije**, dok su manje zastupljeni primarni proizvodi. U najzastupljenijih 15 izvoznih proizvoda po prosječnoj vrijednosti u razdoblju 2006. – 2008. godine samo su **pšenica, kukuruz i mandarine** primarni poljoprivredni proizvodi. Na prva dva mesta su godinama **šećer i cigarete** čija je zbirna zastupljenost u ukupnom poljoprivrednom izvozu nerijetko prelazila $\frac{1}{4}$ ukupnog izvoza, pri čemu je u zadnje tri godine vrijednost izvoza šećera i cigareta iznosila približno 290 milijuna USD godišnje. Prosječna vrijednost **tune** i ostale svježe ribe je premašivala 100 milijuna USD što doprinosi pozitivnoj bilanci razmjene proizvoda ribarstva. Unutar skupine začini krije se jedinstven i prepoznatljiv hrvatski proizvod **Vegeta** čija godišnja vrijednost izvoza premašuje 55 milijuna USD. To nadmašuje vrijednost prodaje na domaćem tržištu, što pokazuje visoki stupanj međunarodne konkurentnosti ove hrvatske proizvodnje.

Šećer se također nalazi na prvom mjestu ukupnog hrvatskog uvoza, ali puno manje uvozne vrijednosti i naravno zastupljenosti u ukupnom hrvatskom poljoprivrednom uvozu. Općenito, puno je manja koncentriranost prvih 15 stavaka u ukupnom uvozu za razliku od izvoza. Naime, na strani uvoza proizvodi koji nisu u skupini 15 najzastupljenijih čine više od $\frac{2}{3}$ ukupne vrijednosti uvoza što ukazuje na izrazito heterogenu uvoznu strukturu. Istodobno, najznačajnije izvozne stavke čine više od 53 posto ukupne vrijednosti izvoza.

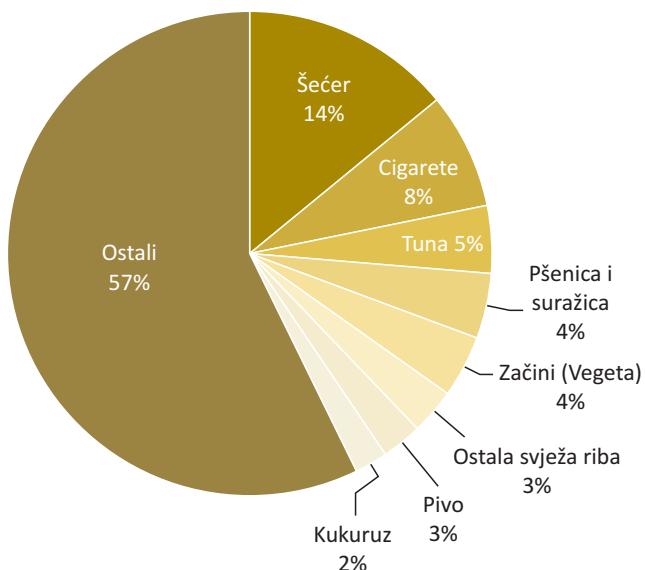
Osim šećera, još su i sljedeći proizvodi u skupini značajnih kako na strani izvoza tako i na strani uvoza: kakaо proizvodi, pivo, keksi, pripravci za životinjsku prehranu.

U pogledu prosječne vrijednosne **bilance** hrvatske razmjene zadnje dvije godine, od 22 najvažnije skupine poljoprivrednih proizvoda samo kod šest skupina se bilježi višak u razmjeni.

Organizacijska shema MPRRR-a

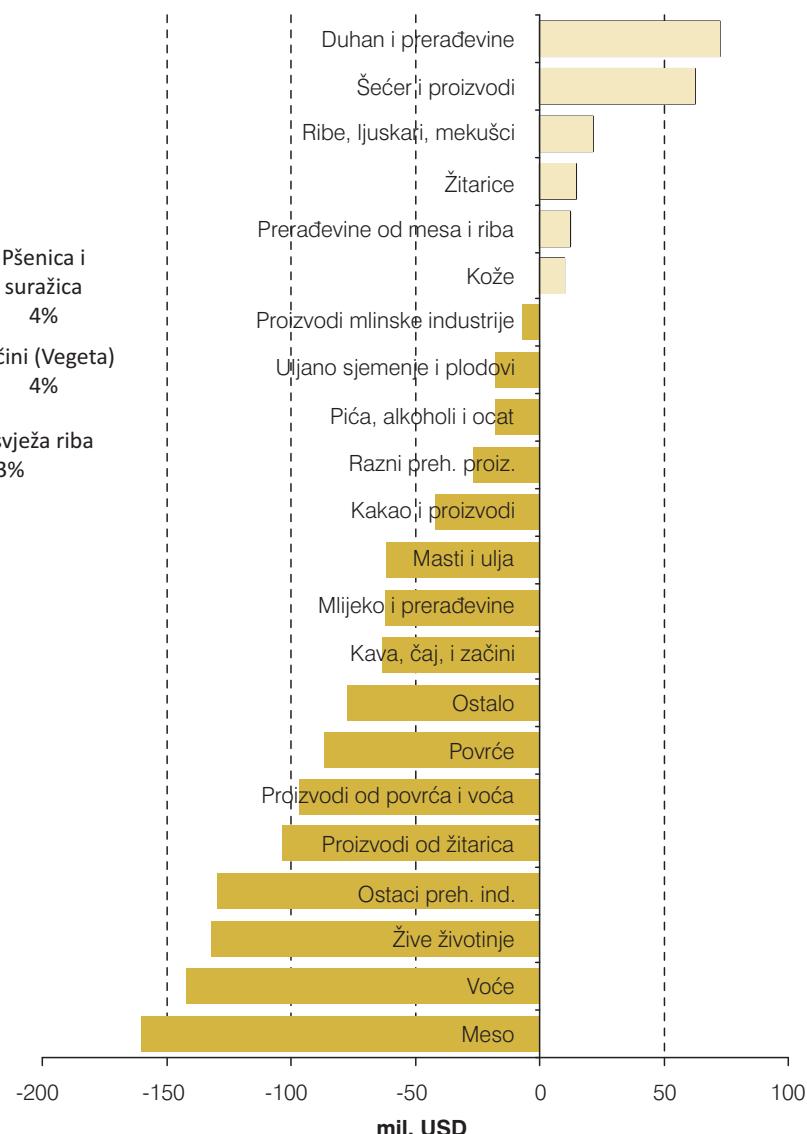

Struktura hrvatskog poljoprivrednog izvoza po proizvodima
(prosjek za 2006. – 2008.)

Taj je prosječni godišnji višak trgovinske razmjene najveći kod duhana i prerađevina (približno 73 milijuna USD), zatim šećera i proizvoda (približno 63 milijuna USD), dok su ostale četiri skupine zbirno ostvarile nešto manje od 60 milijuna USD viška (ribe, žitarice, prerađevine od mesa i riba i sirove kože). Istodobno, najveći prosječni godišnji manjak kod ostalih 16 skupina bilježi se u skupini mesa (približno 160 milijuna USD), zatim voća (približno 142 milijuna USD), živih životinja (132 milijuna USD), stočne hrane i ostataka prehrambene industrije (129 milijuna USD) te proizvoda od žitarica (103 milijuna USD).

Trgovinska bilanca po najvažnijim skupinama polj. proizvoda
(prosjek za 2006. – 2008.)

Napomena: Obuhvat skupina proizvoda na HS:2 kombinirane nomenklature (KN) osim stavke 'ostalo' koja obuhvaća manje važne skupine: 05, 06, 13, 14, 29, 33, 35, 38, 43, 50, 51, 52 i 53.

UPRAVA ZA RURALNI RAZVOJ
– Upravna direkcija SAPARD/IPARD programa

UPRAVA ZA SIGURNOST I KAKVOĆU HRANE

UPRAVA ZA VETERINARSKE INSPEKCIJE

UPRAVA ZA INFORMACIJSKE SUSTAVE I LOGISTIKU

UPRAVA RIBARSTVA

UPRAVA ZA VETERINARSTVO

UPRAVA POLJOPRIVREDNE I FITOSANITARNE INSPEKCIJE

UPRAVA ZA POLJOPRIVREDNO ZEMLJIŠTE

Dodaci

1. Struktura gospodarstava i zemljišta u posjedu u 2009. godini, pregled po županijama

Županija	razredi (ha)						
		<3	>=3 i <20	>=20 i <100	>=100 i <1.500	>=1.500	Sva PG
Bjelovarsko-bilogorska	Broj PG	5.300	8.009	628	22	0	13.959
	ha	6.179	57.988	21.209	4.597	0	89.973
Brodsko-posavska	Broj PG	4.145	3.700	459	59	1	8.364
	ha	4.699	23.729	19.544	10.510	3.476	61.958
Dubrovačko-neretvanska	Broj PG	7.423	229	8	0	0	7.660
	ha	5.530	1.150	322	0	0	7.001
Grad Zagreb	Broj PG	4.302	1.107	46	13	0	5.468
	ha	3.514	6.255	1.532	4.088	0	15.391
Istarska	Broj PG	4.707	1.405	100	7	0	6.219
	ha	4.069	8.951	3.631	1.831	0	18.483
Karlovачka	Broj PG	3.329	3.018	81	4	0	6.432
	ha	2.788	19.771	2.863	865	0	26.287
Koprivničko-križevačka	Broj PG	4.451	7.461	408	12	0	12.332
	ha	5.851	51.941	14.078	4.734	0	76.605
Krapinsko-zagorska	Broj PG	6.226	1.399	7	6	3	7.641
	ha	6.121	6.935	216	4.353	5.976	23.602
Ličko-senjska	Broj PG	2.763	2.419	43	3	0	5.228
	ha	1.605	16.817	1.424	591	0	20.437
Međimurska	Broj PG	4.477	2.311	147	7	2	6.944
	ha	5.255	14.076	5.262	1.038	5.222	30.854
Osječko-baranjska	Broj PG	9.619	5.443	1.325	243	5	16.635
	ha	7.434	40.310	57.778	51.937	35.461	192.921
Požeško-slavonska	Broj PG	2.931	2.781	265	17	1	5.995
	ha	3.476	18.370	10.260	4.219	6.073	42.398
Primorsko-goranska	Broj PG	2.739	490	49	7	1	3.286
	ha	1.287	3.311	1.662	1.744	1.512	9.517
Sisačko-moslavačka	Broj PG	5.358	4.866	242	33	0	10.499
	ha	5.412	29.869	9.658	6.207	0	51.146
Splitsko-dalmatinska	Broj PG	13.743	674	20	5	0	14.442
	ha	6.773	3.638	760	985	0	12.156
Šibensko-kninska	Broj PG	6.440	172	8	0	0	6.620
	ha	2.923	852	295	0	0	4.070
Varaždinska	Broj PG	6.388	3.453	92	8	0	9.941
	ha	8.790	18.771	3.390	2.763	0	33.714
Virovitičko-podravska	Broj PG	5.771	2.472	644	63	3	8.953
	ha	3.834	18.857	25.909	15.481	12.545	76.625
Vukovarsko-srijemska	Broj PG	5.521	3.600	1.218	115	4	10.458
	ha	3.035	30.106	49.047	24.667	18.186	125.041

Županija	razredi (ha)						
		<3	>=3 i <20	>=20 i <100	>=100 i <1.500	>=1.500	sva PG
Zadarska	Broj PG	6.295	753	52	3	1	7.104
	ha	4.537	4.883	1.576	1.782	1.905	14.683
Zagrebačka	Broj PG	8.302	7.945	218	26	1	16.492
	ha	10.567	48.138	8.236	6.653	1.503	75.097
Ukupno RH	Broj PG	120.230	63.707	6.060	653	22	190.672
	ha	103.680	424.719	238.654	149.047	91.860	1.007.959

Izvor: *Upisnik poljoprivrednih gospodarstava, MPRRR, stanje: svibanj 2009*

2. Biljna proizvodnja, prosjek za 2006. – 2008. godine

	Površina (ha)	Proizvodnja (t)	Prinos t/ha
Žitarice	558.763	3.098.132	5,541
Uljarice*	94.502	250.154	2,629
Povrće	17.537	297.167	16,989
Voće	47.643	255.862	5,375
Grožđe	32.320	187.554	5,808
Šećerna repa	29.396	1.470.624	50,921
Krumpir	16.371	275.462	16,830
Duhan	5.612	12.119	2,162

* soja, suncokret i uljana repica

3. Proizvodnja mesa*, u razdoblju 2006. - 2008. godine

Meso (neto težina)	2006.	2007.	2008.	Ø 2006-2008.
Goveđe	43.113	44.906	47.853	45.291
Svinjsko	126.247	145.285	137.404	136.312
Ovčje i kozje	6.190	5.735	6.327	6.084
Peradsko	88.098	93.405	93.031	91.511
Ukupno	263.648	289.331	284.615	279.198

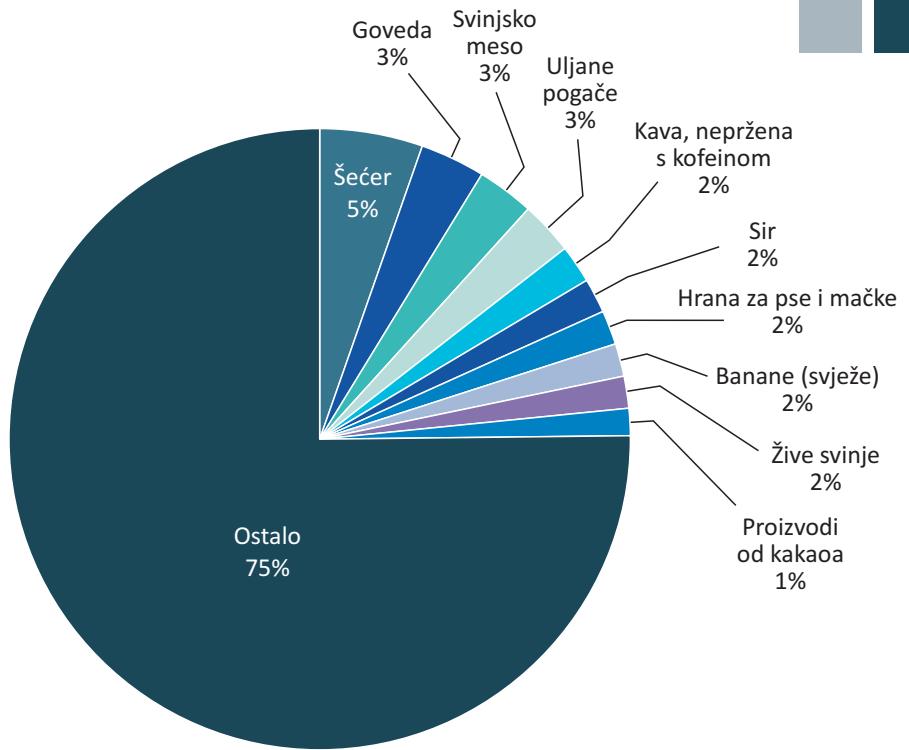
* GIP - metodologija izračuna proizvodnje za sve stavke

4. Proizvodnja jaja i meda u razdoblju 2006. - 2008.

	2006.	2007.	2008.	Ø 2006-2008.
Jaja (mil. kom.)	846	804	787	812
Košnice* (tis. kom.)	255	314	310	293
Proizvodnja meda (t)	2.529	2.638	2.714	2.627

*Podatak HPA za 2006. godinu, ostalo DZS

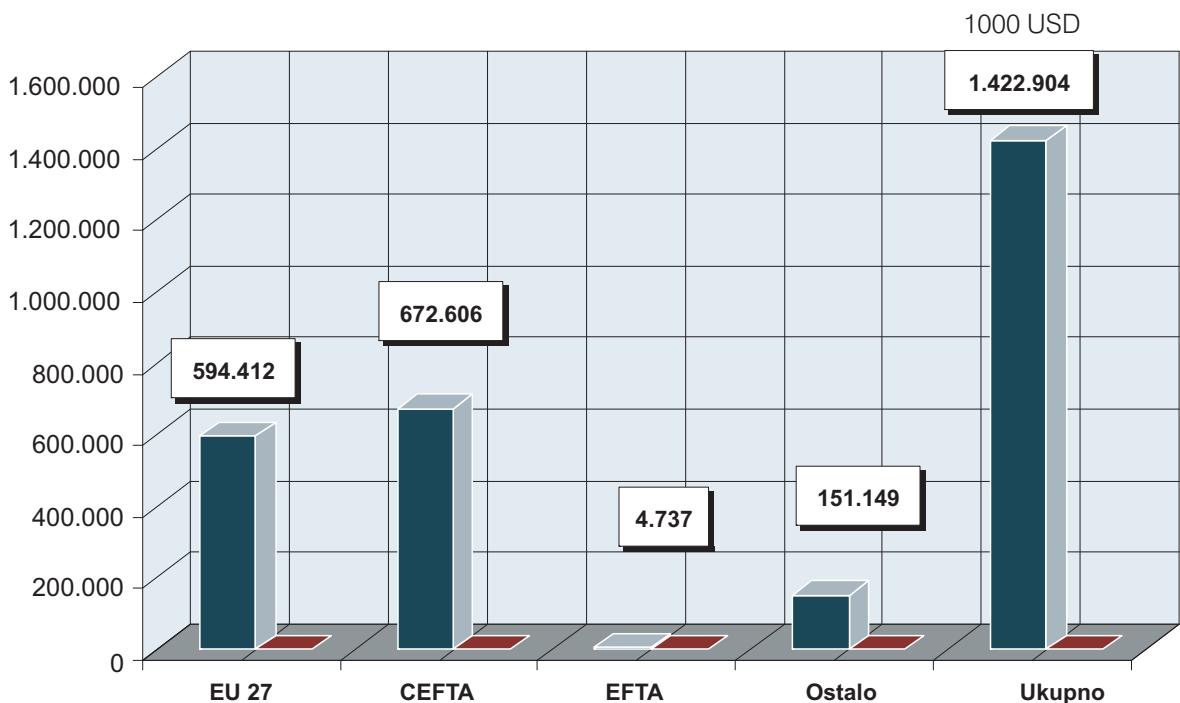
5. Vrijednosti najznačajnijih poljoprivrednih proizvoda u uvozu, prosjek 2006. – 2008.

6. Količine i vrijednosti najznačajnijih poljoprivrednih proizvoda u izvozu, prosjek za 2006. – 2008. godine

Br.	Proizvod	Količina (t)	Vrijednost (USD)	Udio (%)
1	Šećer	241.015	186.455.941	14,0
2	Cigarette	7.223	103.035.346	7,8
3	Tuna	3.661	59.848.191	4,5
4	Pšenica i suražica	246.394	57.633.248	4,3
5	Začini (Vegeta)	17.376	55.009.554	4,1
6	Ostala svježa riba	3.661	40.418.304	3,0
7	Pivo	53.853	35.889.170	2,7
8	Kukuruz	187.685	29.210.023	2,2
9	Kakao proizvodi	5.908	28.004.136	2,1
10	Juhe	5.180	21.580.300	1,6
11	Vafli i keksi	7.816	20.351.575	1,5
12	Proizvodi za dječju prehranu	4.181	18.801.960	1,4
13	Pripravci za životinjsku prehranu	16.442	17.617.633	1,3
14	Mandarine	26.224	16.951.410	1,3
15	Sirove goveđe kože	4.566	14.915.553	1,1
Ostalo		-	621.879.784	46,8
Ukupno		-	1.327.602.128	100,0

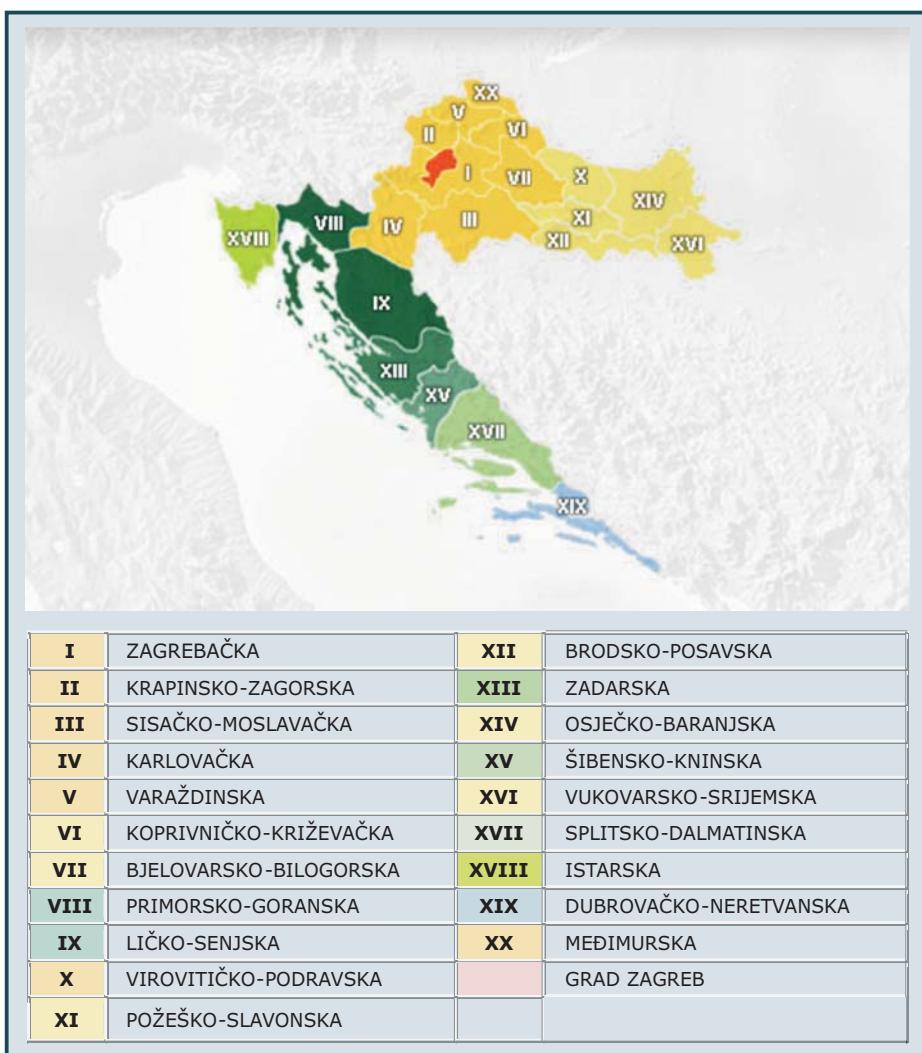
7. Hrvatska izvozna tržišta poljoprivredno-prehrambenih proizvoda u 2008. godini

* CEFTA (BiH, Srbija, Crna Gora, Makedonija, Albanija, Moldova, Kosovo/UNMIK)

* EFTA (Island, Lichtenštajn, Norveška, Švicarska)

8. Pregled županija u Republici Hrvatskoj

Kontakti

MINISTARSTVO POLJOPRIVREDE, RIBARSTVA I RURALNOG RAZVOJA

HR - 10 000 Zagreb, Ulica grada Vukovara 78

Tel. + 385 1 6106 600

Fax. + 385 1 6109 200

www.mps.hr

AGENCIJA ZA PLAĆANJA U POLJOPRIVREDI

HR – 10000 Zagreb, Ulica grada Vukovara 269d

Tel: +385 1 6002 736

Fax: +385 1 6002 851

TISUP - Tržišno informacijski sustav u poljoprivredi

Ministarstvo poljoprivrede, ribarstva i ruralnog razvoja

HR - 10 000, Ulica Grada Vukovara 78

Tel. + 385 1 6106 685

Fax. + 385 1 6106 635

www.tisup.mps.hr

HRVATSKI ZAVOD ZA POLJOPRIVREDNU SAVJETODAVNU SLUŽBU

HR - 10002 Zagreb, Fra Andrije Kačića Miošića 9/III

Tel. + 385 1 4882 700

Fax: + 385 1 4882 701

email: hzpss@zg.hinet.hr

HRVATSKI CENTAR ZA POLJOPRIVREDU, HRANU I SELO

HR - 10 000 Zagreb, Hordlova 2/11

Tel. +385 1 4629 240

Fax: + 385 1 4629 241

www.hcphs.hr

HRVATSKA POLJOPRIVREDNA AGENCIJA

HR - 10000 Zagreb, Kačićeva 9/3, p.p. 604

Tel. + 385 1 4846 655

Fax: + 385 1 4847 946

www.hssc.hr

HRVATSKA AGENCIJA ZA HRANU

HR - 31 000 Osijek, I.Gundulića 36 b

Tel. + 385 31 214 900

Fax. + 385 31 214 901

Besplatni telefon za potrošače: 0800 0025

HRVATSKA GOSPODARSKA KOMORA

HR - 10000 Zagreb, Rooseveltov trg 2

Tel: + 385 1 4561 555

Fax: + 385 1 4828 380

www.hgk.hr

AGENCIJA ZA PROMICANJE IZVOZA I ULAGANJA

HR - 10 000, Hebrangova 34

Tel: +385 1 4866 000

Fax: + 385 1 4866 008

www.apiu.hr

Izdavač

Ministarstvo poljoprivrede, ribarstva i ruralnog razvoja
Republike Hrvatske

Za izdavača

Petar Čobanković, ministar

Glavni urednik

mr. sc. Josip Kraljičković, državni tajnik

Redakcija teksta i priloga

mr. sc. Miroslav Božić, ravnatelj

Suradnici

M. Begač, Z. Berak Fakin, D. Božičnik, M. Brodska, B. Bukvić,
I. Čorni, J. Đugum, I. Georgievski, Ž. Gudelj Velaga, Ž. Jurišić,
J. Mikulecky, G. Ramqaj, A. Sever Koren, N. Skakelja

Pripremila

mr. sc. Leticija Hrenković

Prijevod i lektura

Ciklopea d.o.o

Dizajn i tisk

Birotisak d.o.o.

Fotografije

Boris Stanić

HGK

Marija Ševar, Silvija Butković

Institut za poljoprivredu i turizam Poreč

European Commission - Audiovisual Service

ISBN 978-953-6718-13-9

Zagreb, kolovoz 2009

Copyright © 2009 Ministarstvo poljoprivrede,
ribarstva i ruralnog razvoja

